Lastensuojelu

LASTEN SILMIN

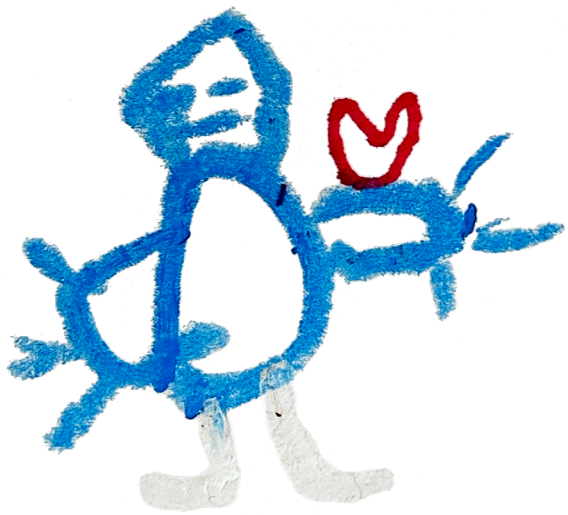

toim. Sari-Anne Paaso ja Sanna Tchaplinski

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Pesäpuu ry

Pesäpuu on lastensuojelun kehittämisyhteisö,
jonka tehtävänä on lisätä lasten ja heidän läheistensä
hyvinvointia lastensuojelussa. Toimintamme perustuu
vahvaan kumppanuuteen ja tuotamme lasten ja nuorten
omiin kokemuksiin perustuvia ja kehittämistyössä
syntyviä toimintamalleja, tietoa, materiaaleja ja koulutuksia.
Pesäpuun materiaalit tunnistaa rekisteröidystä
tavaramerkistä LUPAUS LAPSELLE®.
Toimintamme on yleishyödyllistä.

Copyright © 2026 Pesäpuu ry
All rights reserved

Julkaisun toimittaneet:
Sari-Anne Paaso ja Sanna Tchaplinski
Kannen kuva: kampanjan ohjausryhmäläinen
Taitto: Anu Flinck
ISBN: 978-952-7632-10-9

www.pesapuu.fi

Pesäpuu ry

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

SISÄLLYS

Esipuhe 4
Lukijalle 5

1 Lastensuojelu lasten silmin -kampanja 6
2 Lasten ajatuksia lastensuojelusta 16
3 Mitä lapsen ja lastensuojelun työntekijän tapaamisilla tehdään? 26
4 Miten lastensuojelun työntekijöiden pitäisi auttaa lapsia? 29
5 Auttamiskoneita, jotka auttavat lapsia 46
6 *”Haluaisin, että lastensuojelusta puhuttaisiin positiivisemmassa valossa.”* 64
Turvasataman nuorten kommentit lasten vastauksiin ja toiveet työntekijöille
7 Lasten tuottaman tiedon pohjalta tehty ohjeistus työntekijöille 70

Lähteet 71

Liitteet
Tiedote lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja huoltajille
Ohje aikuisille
Kirje lapselle
Lapsen tehtäväpaperi

ESIPUHE

Lastensuojelu on aihe, joka herättää monenlaisia tunteita ja mielikuvia – usein myös väärinkäsityksiä ja ennakkoluuloja. Tässä raportissa nostetaan esiin erityisesti lasten oma ääni ja kokemukset. Mitä lastensuojelu merkitsee lapsille itselleen, millaisia toiveita ja ajatuksia heillä on ja miten me aikuiset voimme paremmin tukea ja kuulla heitä. Lastensuojelusta keskusteltaessa pienempien lasten ääni jää usein varjoon ja on tärkeää, että kehittääksemme lastensuojelua kuulemme ja ymmärrämme myös heidän näkemyksensä.

Lastensuojelu lasten silmin -kampanjan aikana kuultiin 4–12-vuotiaiden lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa olevien lasten ajatuksia ja toiveita. Lapset kertoivat, mitä heille tulee mieleen sanasta lastensuojelu, miten työntekijöiden tulisi auttaa lapsia ja millaisia kohtaamisia he arvostavat. Lasten vastauksissa korostuivat turvallisuus, auttaminen, kuulluksi tuleminen ja yhdessä tekeminen. Heidän näkemyksensä muistuttavat meitä siitä, että jokainen lapsi ansaitsee tulla kohdatuksi yksilönä, jonka mielipiteillä ja tarpeilla on merkitystä.

Kampanjan toteutuksessa kokeiltiin myös uutta ja innovatiivista tapaa toteuttaa pienten lasten osallisuutta, kun hanketta ohjaamaan kutsuttiin lasten oma ohjausryhmä. Raportissa on tuotu hyvin esille myös tämän kokeilun haasteet ja toisaalta onnistumisen kokemukset, miten osallisuuspuheista päästään käytännön tekoihin.

Raportti sisältää myös asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijoiden kirjoituksia, joissa pohditaan lasten vastauksia ja annetaan suosituksia lastensuojelun kehittämiseksi. Kampanjan toteutus on ollut yhteinen ponnistus, johon ovat osallistuneet lapset, heidän läheisensä, lastensuojelun ammattilaiset sekä nuoret kokemusasiantuntijat. Haluamme kiittää lämpimästi kaikkia, jotka ovat mahdollistaneet lasten osallistumisen ja tuoneet esiin heidän ainutlaatuiset näkemyksensä.

Toivomme, että tämä julkaisu rohkaisee jokaista lastensuojelun parissa työskentelevää ja päättävää aikuista pysähtymään lasten äärelle, kuuntelemaan ja ottamaan heidän toiveensa vakavasti. Lastensuojelun rakenteiden ja käytäntöjen tulee tukea lasten oikeutta tulla kuulluksi, suojelluksi ja autetuksi – jokainen lapsi ansaitsee turvallisen ja rakastavan lapsuuden. Lasten ajatukset herkistävät, pysäyttävät ja vievät meidät aitoudellaan lastensuojelun ytimeen.

Oivaltavia lukuhetkiä,

Jari Ketola
Toiminnanjohtaja, Pesäpuu ry

Annukka Paasivirta
Ohjelma- ja vaikuttamistyön johtaja, Lastensuojelun Keskusliitto ry

LUKIJALLE

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta lastensuojelu?
"Se, mitä lastensuojelu on, on eri asia kuin se, mitä siitä sanasta tulee mieleen." Tämä lausahdus on Lastensuojelu lasten silmin -kampanjan ohjausryhmässä 11-vuotiaalta lapselta esiin tullut oivallus, joka pitää sisällään tärkeän sanoman. Lastensuojeluun liittyy edelleen julkisessa keskustelussa negatiivinen sävy ja Lastensuojelun Keskusliiton selvityksen (Hokkila 2023) mukaan lastensuojelun asiakkaina olleet nuoret ja lasten vanhemmat kohtaavat edelleen yhteiskunnassamme ennakkoluuloja. Mielikuvan lastensuojelusta ei tulisi kuitenkaan värittyä vain median kautta tulleen tiedon valossa, vaan se on paljon muutakin. Kohtaamisia, avun, tuen sekä suojan tarjoamista. Mutta mitä lapset lastensuojelusta oikeasti ajattelevat?

Tässä Lastensuojelu lasten silmin - kampanjan raportissa äänensä saavat kuuluviin 4–12- vuotiaat lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa asiakkaina olevat lapset. Lisäksi lasten ajatuksia ovat kommentoineet erilaisissa asiantuntijatehtävissä toimivat, lastensuojelun työntekijät, perhehoitajat ja nuoret kokemusasiantuntijat. Lasten ajatusten pohjalta järjestettiin myös keskustelu Nuorten Turvasatamassa.

Turvasataman nuorten viesti tätä raporttia lukeville aikuisille:

"Lapset on tulevaisuus, pitäkää heistä huolta ja rakastakaa."

"Pitäkää huolta lapsista ja nuorista, luokaa heille turvallinen lapsuus jossa ei tarvitse pelätä, se tekee jo paljon lapsen tulevaisuuden eteen."

"Olkaa se tukiporras, jolle lapsi uskaltaa sanoa asiansa."

Haluamme sydämestämme kiittää kaikkia kampanjaan osallistuneita aikuisia, jotka mahdollistivat lasten osallistumisen. Isoimmat kiitokset kaikille lapsille, jotka osallistuivat tähän kampanjaan ja lähettivät meille toinen toistaan upeampia ajatuksia ja piirroksia. Ne ovat koskettaneet meitä, toivottavasti myös teitä tämän raportin lukijoita.

Helsingissä 20.10.2026

Sari-Anne Paaso ja Sanna Tchaplinski

1.
LASTENSUOJELU
LASTEN SILMIN -KAMPANJA

1 Lastensuojelu lasten silmin -kampanja

Lastensuojelu lasten silmin -kampanjan tavoitteina oli kuulla alle 12-vuotiaiden lasten ajatuksia lastensuojelusta, vahvistaa heidän ääntään, lisätä ammattilaisten ymmärrystä lasten ajatuksista sekä toiveista liittyen lastensuojeluun, poistaa lastensuojeluun liittyvää negatiivista leimaa sekä kokeilla ja kehittää lasten ohjausryhmätyöskentelyä. Lastensuojeluun liittyy edelleen paljon kielteisiä mielikuvia. Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kanssa tehdyn kehittämistyön kautta on tullut ilmi, että lastensuojeluun liittyvät ennakkoluulot ovat voineet vaikuttaa jopa lasten ystävyyssuhteisiin. Tämä korostaa tarvetta lisätä sekä lasten että aikuisten ymmärrystä siitä, mitä lastensuojelu on ja mitä lapset siitä tällä hetkellä ajattelevat. Aikuisilla on merkittävä vastuu jutella lasten kanssa lastensuojelusta neutraalisti, eikä lastensuojelua tule käyttää pelottelun välineenä. Näin voidaan purkaa lastensuojeluun liittyvää stigmaa.

Lapsen osallisuuden toteutuminen on lastensuojelussa yksi keskeisimmistä periaatteista ja tietoa lastensuojelusta sen kehittämiseksi tulisi saada suoraan lapsilta. Osallisuuden toteutuminen on kirjattu lastensuojelulakiin ja lisäksi se on myös lapsen oikeus, jota turvaa lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artikla. Sen mukaan lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Erityisesti pienten lasten osallisuus on kuitenkin riippuvainen heitä kohtaavien aikuisten aktiivisuudesta. Lasten elämään kuuluvilla merkityksellisillä aikuisilla on erityinen vastuu toimia tavalla, joka vahvistaa lasten tarpeiden ja äänen huomioon ottamista lastensuojelussa (McTavish ym. 2022). Ammattilaiset haluavat tukea pienten lasten osallisuutta, mutta sen toteuttamiseen ei ole välttämättä riittävästi keinoja (Paasivirta & Väistö 2021).

THL:n tilastoraportin mukaan uusien huostaanottojen määrä on kasvanut erityisesti pienimpien lasten osalta (Forsell & Klutas 2025). Tämä luo tarvetta vahvistaa entisestään pienten lasten osallisuutta, kuulluksi tulemista ja aidon mielipiteen ilmaisen mahdollisuuksia osana lastensuojelun toteutumista. Pienten lasten osallisuuteen on kiinnitettävä entistä enemmän tietoista huomiota.

Vuonna 2021 toteutetussa Lasten omassa vaikuttamiskampanjassa laadukkaan ja lapsia kuuntelevan lastensuojelun puolesta lapset toivat esiin, että heitä tulee kuunnella ennen kaikkea siksi, että he ovat tärkeitä. Lapsille oli myös merkityksellistä se, että työntekijä kuulee lasten toiveet ja oppii tuntemaan heidät. Kampanja näytti toteen, että myös pienillä lapsilla on paljon tärkeää sanottavaa ja he haluavat olla mukana kehittämis- ja vaikuttamistyössä. Valitettavasti edelleen lastensuojelussa on asiakkaina lapsia, jotka eivät ole koskaan tavanneet omaa sosiaalityöntekijäänsä kahden kesken, eivätkä he välttämättä tiedä, kuka heidän asioistaan päättävä sosiaalityöntekijä on (Hokkila 2023).

Lasten ja nuorten osallisuuden toteutumista selvitettiin ammattilaisten näkökulmasta Lastensuojelun Keskusliiton lastensuojelun avohuoltoa koskevassa selvityksessä. Kolmasosa (35 %) selvitykseen osallistuneista vastaajista koki lasten ja nuorten osallisuuden toteutuvan hyvin ja jopa 32 % vastaajista oli sitä mieltä, että osallisuus toteutuu huonosti tai jopa erittäin huonosti. Verrattuna aiempiin selvityksiin, lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisessa on kuitenkin tapahtunut kehitystä parempaan suuntaan, vaikka tavoitteena tulisikin tietysti olla, että osallisuus toteutuu erittäin hyvin kaikkien lasten ja nuorten osalta. Työntekijöiden mukaan työssä kohdattava ajanpuute ja kiire voivat johtaa siihen, ettei lapseen pidetä riittävästi yhteyttä ja lapsen osallisuuden toteutuminen vaikeutuu. Lasten ja nuorten osallisuutta taas tukee suhdeperustainen työote, mikä rakentuu lapsen aidosta mielipiteen huomioimisesta, säännöllisistä tapaamisista, lapsen mukaan ottamisesta osaksi työskentelyä ja työntekijän avoimesta, rehellisestä sekä läpinäkyvästä tavasta työskennellä. (Lehto-Lundén & Nila 2026.)

Kampanjan toteutus

Kampanjan suunnittelu käynnistyi keväällä 2026 Pesäpuun, Lastensuojelun Keskusliiton ja Helsingin kaupungin sijaisperhehoidon yhteistyönä. Kampanjan kokonaisuuteen kuului lasten ohjausryhmän kokoaminen, ohjausryhmätyöskentelyn suunnittelu ja toteutus sekä lasten tehtäväpaperin suunnittelu lasten ideoiden ja kuvitusten pohjalta. Lasten vastausten kerääminen tehtäväpaperiin käynnistyi heti tehtäväpaperin valmistuttua. Viestinnällä oli merkittävä rooli koko kampanjan ajan.

Kampanjan tiedonkeruu lapsilta alkoi huhtikuussa 2026 ja päättyi syyskuussa 2026. Kampanjaa markkinoitiin monikanavaisesti muun muassa Pesäpuun sekä Lastensuojelun Keskusliiton viestintäkanavilla ja uutiskirjeissä. Lisäksi tehtiin kohdennettua viestintää sosiaalityöntekijöille, sosiaaliohjaajille, perheohjaajille, perhehoitajille sekä lastensuojelulaitosten henkilöstölle. Kampanjaan osallistuminen edellytti, että lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa työskentelevät ammattilaiset ympäri Suomea edistivät kampanjan toteutumista toimittamalla lapsille lapsen kirjeen ja tehtäväpaperin sekä informoivat myös lapsen huoltajaa kampanjasta toimittamalla huoltajalle laaditun tiedotteen (ks. liitteet). Kampanjan tehtäväpapereiden palautusaikaa jouduttiin jatkamaan, sillä tehtäväpapereita ei ollut palautunut riittävästi ensimmäiseen määräaikaan mennessä laajasta markkinoinnista huolimatta.

Kampanjan toteutukseen on osallistunut myös suuri joukko asiantuntijoita ja nuoria kommentoimalla lasten tehtäväpapereissa esiin tulleita vastauksia.

Lopulta meille palautui 41 lasten täyttämää tehtäväpaperia. Vastaajat olivat 4–11-vuotiaita. Lisäksi kampanjaan osallistui lasten ryhmä, jossa oli seitsemän 7–12-vuotiasta lasta. He käsit-

telivät teemoja ryhmänä, eikä heidän vastauksiaan eritelty. Saimme vastauksia siis yhteensä 48 lapselta. Tehtävät oli suunniteltu siten, että lapset saivat vastata niihin yleisellä tasolla, eikä mitään lasten henkilökohtaisia tietoja kerätty, lukuun ottamatta vastanneiden lasten ikää.

Vastaajien ikäjakauma

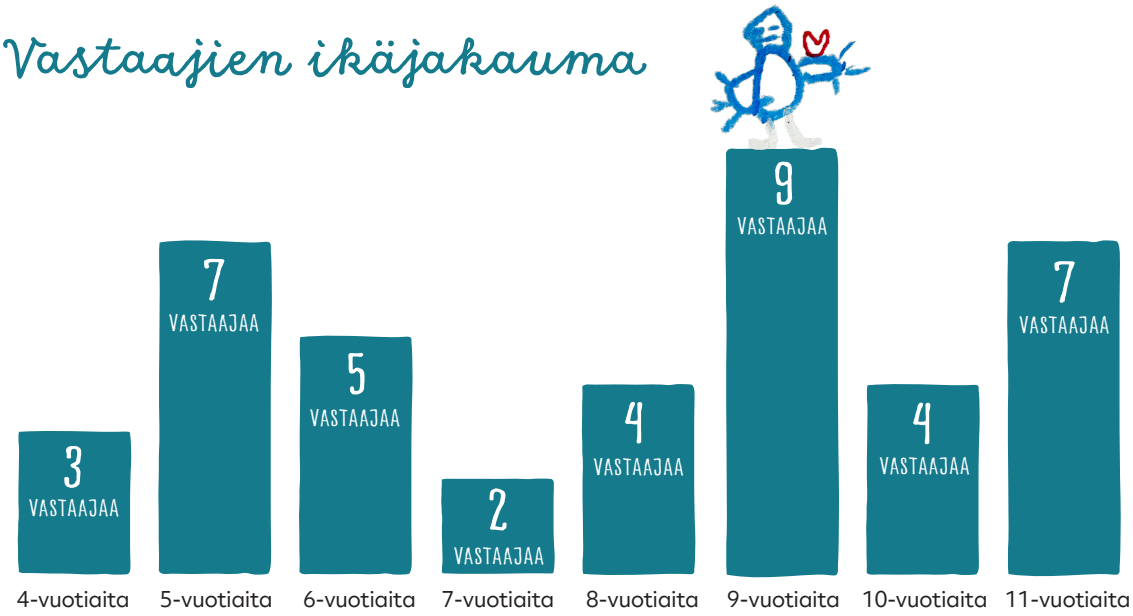

Tehtäväpapereissa lapsilta pyydettiin ajatuksia seuraaviin kysymyksiin:

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta lastensuojelu?
Miten lastensuojelun työntekijöiden pitäisi auttaa lapsia?

Lisäksi lapset saivat valita ennalta määritetyistä vaihtoehdoista (jutellaan, piirretään, luetaan kirjaa, tehdään tehtäviä, valitaan kuvakortteja, syödään, tehdään kuperkeikkoja, pelataan, en tiedä, oma ehdotus), mitä lapsen ja työntekijän tapaamisella tehdään.

He saivat myös piirtää auttamiskoneen sekä kertoa, miten kone toimii ja miten se auttaa. Tehtäväpaperissa oli myös labyrintti, jossa lapsen piti auttaa työntekijää löytämään reitti lapsen luo.

Lasten antama palaute tehtäväpaperista

Tehtäväpaperissa oli mahdollisuus antaa hymiöillä palautetta, millaisena lapsi koki tehtävien tekemisen.

Kaksi lapsista oli rastittanut kaikki vaihtoehdot. Emme erikseen kysyneet aikuisen huomioita tehtävän teosta. Yhteen paperiin aikuinen oli kirjoittanut oman huomionsa, että lapsi teki tehtävän mielellään, vaikka valitsi suu alaspäin olevan naaman.

Yksi aikuinen antoi palautetta, että tehtävän teko ei onnistunut lapsen kanssa ja ilmeisesti tehtäväpaperi koettiin liian haastavaksi. Toinen aikuinen taas kirjoitti tehtävän herättäneen lapsessa paljon ajatuksia, vaikeitakin. Lapsi oli tehnyt tehtävät mielellään, joten hän mietti, tuliko alaspäin peukku enemmän siitä, millaisia mietteitä lapsen mieleen heräsi. Yhden vastauksen saatteeksi työntekijä kirjoitti, että työntekijän esiteltyä tehtävän, lapsi pohti, ettei hän osaa vastata mitään ensimmäisen sivun kysymyksiin, koska ei tiedä mitä lastensuojelu tarkoittaa. Tästä oli syntynyt hyvä keskustelu. Työntekijä oli todennut, että lapsen vastaus ”en tiedä” on tosi hyvä vastaus, koska sehän kertoo meille aikuisille, että asiasta olisi tärkeä puhua lisää. Sen jälkeen lapsi päätti, että haluaakin tehdä tehtäviä sosiaalityöntekijänsä kanssa.

Kampanjan ohjausryhmän kokemuksia ja oppeja

Päädyimme jo kampanjaa ideoidessamme ja rahoitusta hakiessamme kokeilemaan lasten kutsumista ohjausryhmään. Ohjausryhmän suunnitteluun sekä toteutukseen osallistuivat Pesäpuun ja Lastensuojelun Keskusliiton asiantuntijoiden lisäksi Helsingin kaupungin sosiaaliohjaajia. Suunnittelimme, että lapset saisivat olla kanssamme ideoimassa kampanjaa ja me aikuisina voisimme kokeilla, miten tällainen toimintamuoto vahvistaisi lasten osallisuutta.

Lasten ohjausryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 24.3.2026 Pesäpuun toimistolla ja siihen osallistui yksi 6-vuotias lapsi. Alun perin ryhmään piti tulla kolme lasta, mutta kaksi joutui äkillisesti peruuttamaan tulonsa. Heille pidimme erikseen etätapaamisen, jossa heidän kanssaan juteltiin kampanjasta ja he saivat osallistua kampanjan kuvitukseen. Toinen ohjausryhmäkerta toteutui Pesäpuun toimistolla 1.6.2026 ja siihen osallistui yhteensä kuusi lasta, jotka olivat iältään 6–11-vuotiaita.

Ohjausryhmässä juttelimme lasten kanssa lastensuojelusta sekä siitä, miten se auttaa lapsia, jotta saisimme ymmärrystä, miten teemaa olisi hyvä käsitellä kampanjassa. Lisäksi lapset pääsivät kuvittamaan lasten tehtäväpaperia, joka lähetettiin eri puolille Suomea avo- ja sijaishuollossa oleville lapsille täytettäväksi. Lapset saivat myös äänestää, millaisessa muodossa kampanjasta koottua tietoa välitetään toisille lapsille.

Ohjausryhmän kokoontumisten jälkeen kokosimme ajatuksia ja oppeja yhteen ryhmää ohjanneiden aikuisten kesken. Yhteisesti totesimme, että ohjausryhmän toteuttaminen on ollut opettavainen ja mielenkiintoinen prosessi. Opimme paljon niin lapsilta kuin toisiltammekin.

Jo ohjausryhmän kokoaminen ja suunnittelu vaati monenlaista pohdintaa. Mikä ajankohta olisi lapsille ja heidän perheilleen sopiva, miten lapset kutsutaan ja mikä heitä motivoisi osallistu-

maan? Miten varmistamme lapsen osallisuuden, emmekä mieti tapaamisen sisältöä valmiiksi? Miten kerromme lapsille kampanjasta?

Lasten osallisuus on täysin riippuvainen aktiivisista aikuisista. Aikuisten ohjausryhmiin tuskin on niin paljon portinvartijoita kuin lapsilla on. Portinvartija on aikuinen, joka toiminnallaan vaikuttaa siihen, pääsevätkö lapset mukaan vai eivät. Aikuiset voivat esimerkiksi omalla asenteellaan, kiinnostuksellaan tai ajanpuutteellaan joko avata oven lasten osallistumiselle tai pitää sen kiinni.

Osallistujien rekrytointi ohjausryhmään osoittautui odotettua haastavammaksi ja työläämmäksi. Kohdensimme rekrytoinnin ensisijaisesti perhehoidossa asuviin lapsiin ja ohjausryhmän toteutuminen Helsingissä edellytti, että osallistujien tuli asua riittävän lähellä. Tämä rajasi mahdollisten osallistujien määrää. Lisäksi ajankohdalla oli todennäköisesti vaikutusta osallistumishalukkuuteen, sillä arki-illat ovat monilla perheillä varattuina erilaisille menoille sekä harrastuksille ja lisäksi kevät on usein kiireistä aikaa. On mahdollista, että osallistujamäärä olisi ollut suurempi, mikäli olisimme aloittaneet rekrytoinnin aikaisemmassa vaiheessa.

Lähetimme lapsille oman kutsun ohjausryhmään osallistumiseksi. Mietimme etukäteen, mikä voisi olla lapsia motivoiva tekijä. Perhehoidon työntekijöiden mielestä paras motivaattori olisi Salapoliisi Mäyrä, jota lapset rakastavat (Paaso & Vario 2025). Siksi lasten kutsukirje lähti Mäyrän nimissä.

Ensimmäisen ohjausryhmän tapaamiskerran ohjelma:
- lasten ja aikuisten yhteinen ruokailuhetki
- kampanjasta kertominen lapsille
- tutustuminen ja etsintäleikki
- piirtelyä ison paperin äärellä ja samalla jutustelua
- digipalaute

Ensimmäisen ohjausryhmän kokoontumisen tavoitteena oli miettiä kampanjaa varten tehtäväpaperia, jota lähetetään muille lapsille täytettäväksi. Ensimmäisen kerran toteutus edellytti meiltä joustavuutta, sillä jouduimme muuttamaan useamman lapsen ryhmälle suunniteltua kokonaisuutta osallistujien äkillisten poisjääntien vuoksi. Nopeasti havaitsimme, että lastensuojelusta puhuminen voi olla hyvinkin haastavaa kylmiltään. Lapsi tarvitsee vaikeiden ja vieraiden asioiden käsittelyn taustaksi tarinoita, jotta lapsi saa tarttumapinnan käsiteltävään teemaan. Ohjausryhmään osallistunut lapsi tuotti ihania kuvituksia kampanjaan ja saimme paljon oppeja jatkoa ajatellen.

Aikuisilta edellytettiin myös herkkiä korvia ja taitoa tarttua lapsen ideoihin. Tällä kertaa pillimehun kyljessä ollut labyrintti auttoi lasta kertomaan meille, että hän pitää labyrinttitehtävistä. Niinpä tehtäväpaperiin tuli myös labyrintti, jossa tehtävänä on auttaa työntekijää löytämään reitti lapsen luo.

Olimme myös suunnitelleet aikuisten kesken etukäteen, että ohjausryhmässä lapset saisivat miettiä kampanjalle suojelijaa. Ajatus oli enemmän aikuislähtöinen ja tajusimme pian, että asia oli vaikea sanoittaa pienelle lapselle, eikä se koskettanut häntä millään tavalla. Tärkeämpää oli saada touhuta, piirtää ja syödä yhdessä.

Toiseen ohjausryhmäkertaan tuli paikalle kuusi lasta. Kolme heistä olivat ohjausryhmässä käsiteltävien asioiden äärellä ensimmäistä kertaa.

Toisen ohjausryhmän tapaamiskerran ohjelma:
- Yhteinen ruokailu
- Tutustuminen lempivärien avulla
- Kampanjan esittely lapsille
- Työskentely:
  - lastensuojelun auttamiskoneet ja teemasta keskusteleminen
  - ohjeet työntekijälle
  - pinaattilettuäänestys (pupun kirje ja tehtävä, sarjakuva, video)
- Palloleikki
- Osallistumistodistukset, jäätelöhetki ja ryhmän päättäminen

Toiseen ohjausryhmän kokoontumiseen eri-ikäiset osallistujat toivat moninaisia näkökulmia. Iältään vanhemmat lapset pohtivat ohjausryhmän teemoja selkeästi syvällisemmin. Totesimme jälkikäteen, että erityisesti pienempien lasten kanssa on tärkeää käyttää enemmän aikaa aiheeseen perehtymiseen ja tutustumiseen esimerkiksi leikkien kautta. Vanhin lapsista oli valmistautunut etukäteen tapaamiseen ja pohtinut teemaa.

Oman haasteensa toiseen ryhmäkertaan toi, kun osalle lapsista kampanja ja ohjausryhmä oli täysin uusi asia. Yksi lapsista osallistui molemmille ohjausryhmän tapaamiskerroille, mikä selkeästi helpotti työskentelyyn kiinnittymistä toisella tapaamisella.

Mikä tekee lasten ryhmästä ohjausryhmän?

Ennen lasten ohjausryhmää lapsille annetaan tietoa ryhmän toiminnasta ja sen tavoitteista. Lisäksi on myös tärkeää, että lapsen arjessa olevat aikuiset valmistelevat lapsen ohjausryhmään osallistumista kertomalla riittävästi, mistä ohjausryhmän työskentelyssä on kyse. Lapsille on hyvä lähettää etukäteen oma kutsu ryhmään. Aikuisille kannattaa olla selkeä ohjeistus, miten kertoa lapsille ohjausryhmästä sekä sen tavoitteesta.

Tämän kampanjan ohjausryhmän kokeilussa osa lapsista saapui ohjausryhmän tapaamiselle ennakkoon valmistautuneina, mutta osalle ohjausryhmän tarkoitus ei ollut täysin selkeä. Ohjausryhmän tapaamiseen sisältyi myös se, että lapset pääsivät osallistumaan päätöksen-

tekoon. Ohjausryhmässä järjestimme äänestyksen siitä, miten lasten tehtäväpapereista viestitään muille lapsille. Äänestyksen tuloksena lapset toivoivat, että kampanjan tuloksista tehtäisiin lapsille video. Muita vaihtoehtoja oli toinen tehtäväpaperi tai sarjakuva.

Piirtäminen ja kuvittaminen olivat tärkeitä osallistumisen keinoja ohjausryhmässä. Kun lapsen oma piirros tuli osaksi tehtäväpaperia, teki se näkyväksi oman panoksen ja auttoi varmasti ymmärtämään yhteyden suunnittelutyön ja lopullisen tuotoksen välillä. Alun perin oli ajatuksena myös pitää lapsia ajan tasalla, miten kampanjavastausten määrä etenee. Tämä suunnitelma ei toteutunut, sillä osa lapsista osallistui vain yhteen ryhmäkertaan, eikä heille syntynyt riittävää käsitystä koko prosessista.

Aikuisilla sekä ohjausryhmän ohjaamisella on suuri merkitys ohjausryhmän onnistumiselle. Ohjausryhmän toteutukseen liittyi tietynlaista painetta saada tuotoksia nopeasti aikaan. Tähän vaikutti varmasti se, että ohjausryhmän kertoja oli sovittuna vain kaksi, joista ensimmäisen kerran toteutukseen vaikuttivat äkilliset muutokset. Lapsilta saatu palaute ohjausryhmien tapaamisista oli kuitenkin erinomaista, joten paine ei välittynyt lapsille saadun palautteen pohjalta.

”Kyllä kannatti tulla, olisi harmittanut, jos olisi jäänyt kotiin.”
” Kiitos, kun sain tulla tänne.”
”Oli kivaa.”

Koimme ohjausryhmän ohjaamisen antoisaksi kokemukseksi, ja suunnittelutyöryhmän toiminta oli toimivaa. Ohjausryhmän suunnittelu ja toteutusprosessi tarjosi meille uusia sekä opettavaisia kokemuksia, sillä se oli kaikille osapuolille uutta. Se toi myös uusia näkökulmia perustyön arkeen.

“Kiva oli nähdä, millainen lasten ohjausryhmä voi olla.”
”Mielenkiintoinen ja opettava kokemus.”

Pohdintaa ohjausryhmän kokeilusta

Koimme lasten ohjausryhmän toteuttamisen kahden kerran jatkumona liian lyhyeksi. Saatujen oppien myötä ehdotamme, että lasten ohjausryhmä voisi samankaltaisissa kokeiluissa olla vähintään kolmen tapaamiskerran mittainen. Ensimmäisellä kerralla olisi tärkeää tutustua, luoda luottamusta, jättää aikaa esimerkiksi leikkimiselle sekä taustoittaa ohjausryhmän tarkoitusta. Toisella kerralla voisi jatkaa itse työskentelyä ja kolmannen kerran tavoitteena voisi olla kokonaisuuden loppuunsaattaminen.

Ohjausryhmässä yhtenä tavoitteena oli saada ideoita tehtäväpaperin sisällöksi ja antaa lapsille mahdollisuus olla mukana kuvittamassa kampanjan materiaaleja. Tämä tavoite onnistui

hyvin. Halusimme myös kuulla, mitä ohjausryhmään osallistuvat lapset ajattelivat kampanjan teemoista ja pohdimme yhdessä, mitä lastensuojelu heidän mielestään tarkoittaa. Ohjausryhmän ohjaajissa herätti ihmetystä, ettei sana ollut lapsille tutumpi. Pohdimme myös, oliko lastensuojelu-sanaa vaikea hahmottaa ohjausryhmän tapaamisen kontekstissa ja onko lapsille selitetty aiemmin lastensuojelua arkisempien asioiden kautta. Mietimme jopa sitä, ovatko lapset edes kuulleet lastensuojelu-sanaa laisinkaan. Opiksi tästä toteamme, että sanaa lastensuojelu on ehkä järkevää kytkeä yleisemmälle tasolle ja konkretisoida esimerkiksi tarinoiden kautta, kun työskennellään pienten lasten kanssa.

Ohjausryhmän ohjaamisessa keskeistä oli huomioida, ettei aikuinen tuota sisältöjä lasten puolesta tai tarjoa valmiita vastauksia. Tämän vuoksi päädyimme siihen, että lapset pohtivat esimerkiksi lastensuojelua ilman tarkempaa alustusta aiheesta. Huomasimme, että aikuiset lähtevät helposti ehdottelemaan, mitä jokin asia voi tarkoittaa. Koimme myös, että oli ajoittain haastavaa olla johdattelematta lapsia. Ohjausryhmässä tuli vastaan tilanteita, joissa lapsi ei halunnutkaan enää jatkaa työskentelyä. Leikki on tärkeä työskentelyn väline ja yhden lapsen toiveesta viimeisellä kerralla kokoontumisen lopussa otettiin pieni hetki leikille. Yhteisessä reflektiossa kuitenkin pohdimme, että emme ohjaajina pitäneet tätä riittävän tärkeänä, vaan tuotoksen kasaan saaminen korostui omissa ajatuksissamme liikaakin.

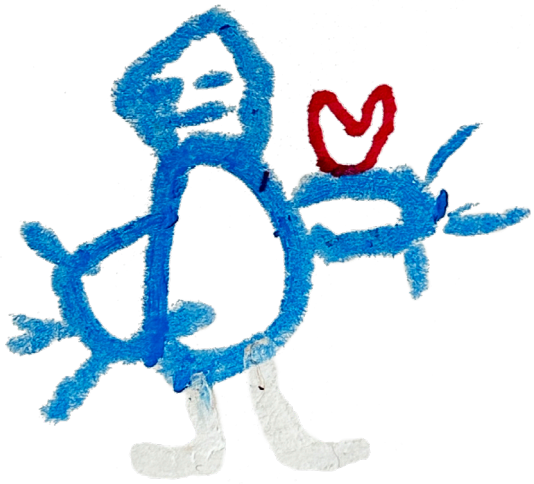

Mitä on hyvä tehdä ja muistaa ohjausryhmän ohjaamisessa

Aloita lasten rekrytointi ohjausryhmään hyvissä ajoin. Tee selkeä ohjeistus aikuisille, mitä ohjausryhmän toiminnasta on hyvä kertoa lapselle etukäteen. Lähetä lapselle oma kutsu ryhmään.

Ohjausryhmän ohjaaminen vaatii aikuiselta avointa mieltä ja joustavuutta tehdä nopeitakin muutoksia etukäteen suunniteltuihin asioihin. Ei saa olla kiire!

Kannattaa miettiä etukäteen, miten ohjausryhmän tarkoitus, tavoite ja kampanjan kulku selitetään lapselle ymmärrettävällä tavalla.

Lasten tulee saada osallistua omista lähtökohdistaan.
Aikuisen rooli ei ole johdatella liikaa tai tarjota valmiita vastauksia.

Ohjausryhmä on hyvä toteuttaa useamman kerran jatkumona, jossa ensimmäisellä kerralla aikaa käytetään tutustumiseen, leikkiin ja luottamuksen rakentamiseen.

Aikuisen tulee pystyä hyväksymään myös sellaiset tilanteet, joissa lapsi ei haluakaan osallistua aikuisen odotusten mukaisesti.

Leikki on tärkeä osa ryhmän ohjelmaa. Lasten näkökulmasta se on ehkä kaikkein tärkeintä.

Yhteinen ruokailuhetki ryhmän alussa luo turvallista ilmapiiriä ja auttaa jännitykseen.

Lasten kanssa oleminen herättää monenlaisia tunteita ja ryhmän jälkeen on hyvä reflektoida omaa toimintaa. Ryhmän ohjaajien väliselle reflektoinnille tulee varata aikaa.

Lasten ohjausryhmätyöskentelyä kannattaa hyödyntää myös toimintatapojen kehittämisessä ja erilaisissa hankkeissa.

2.
LASTEN AJATUKSIA LASTENSUOJELUSTA

2 Lasten ajatuksia lastensuojelusta

Tehtäväpaperissa lapsilta kysyttiin, mitä heille tulee mieleen sanasta lastensuojelu. Vastausten perusteella lasten mielikuvat lastensuojelusta ovat pääosin myönteisiä. Lasten vastauksissa korostuu lasten suojeleminen, turvallisuus ja turvan tarjoaminen. Lastensuojelu tarkoittaa lapsille auttamista, hoitamista ja tukemista. Lastensuojelu näyttäytyy lapsille myös rajojen asettamisena.

Osa lapsista ei osannut vastata kysymykseen, mitä sanasta lastensuojelu tulee mieleen.

”En mä tiiä, ei tuu mitään mieleen.”

– Lapsi 6 vuotta –

Joko he eivät olleet aiemmin kuulleet koko sanaa, sitä ei oltu heille avattu tai he eivät jostain muusta syystä osanneet tai halunneet vastata.

Tämä herättää pohtimaan, miten aikuiset itse puhuvat lastensuojelusta. Uskaltavatko aikuiset itsekään puhua lastensuojelusta lasten kanssa? Joskus lastensuojelussa toimivat aikuiset saattavat painottaa, ettei lapsille kannata lastensuojelua millään tavalla alleviivata. Luommeko myös aikuisina stigmaa sanan ympärille? Aikuisten onkin tärkeää miettiä, millaista mielikuvaa ja viestiä lastensuojelusta halutaan lapsille välittää. Lapsen vastaus ”en tiedä” on hyvä vastaus, koska se kertoo meille aikuisille, että asiasta olisi tärkeä puhua lisää.

MITÄ SINULLE TULEE MIELEEN SANASTA LASTENSUOJELU?

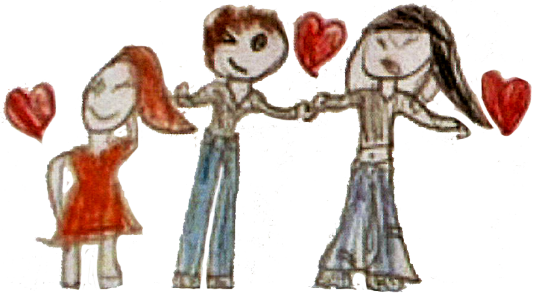

"Lapset."
8 v

"Kivaa, mutta pitääkö tässä muuttaa kotoa pois?"
Ei, kerron.

"Hui. Haluan olla täällä kuolemaan asti."
5 v

"Tukiperhe."
5 v

Lastensuojelu on lapsen suojelemista

"Suojella lasta, mutta se ei kyllä kuulu mulle. "
11 v

"Suojelkaa lapsia."
11 v

"Suojelu."
9 v

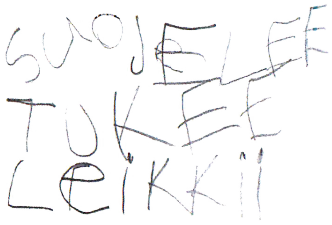

9 v

Lastensuojelu on auttamista

"Minusta lastensuojelu on sitä, että lapsia halutaan auttaa."
9 v

"Auttaa, hoitaa."
7 v

"Voi auttaa, voi auttaa kavereita viemään leluja varastoon."
5 v

"Ne auttaa lapsia."
10 v

"Auttamista, huolehtimista."
11 v

"Auttaa lapsia, jotka on alle 18 v."
11 v

"Että ne auttaa kaikkia lapsia."
9 v

MITÄ SINULLE TULEE MIELEEN SANASTA LASTENSUOJELU?

Paikka, jonka työntekijät suojelevat ja auttavat lapsia

Lastensuojelu on turvallisuudesta ja rajoista huolehtimista

”Että lapsille opetetaan mikä on fiksua ja mikä ei.”
9 v

”Pitää leikkiä kauniisti. Pitää osata odottaa jonossa ruokaa. Jos haluaa leikkimökkiin nukkumaan pitää odottaa kesään.”
5 v

”Pitää olla säännöt, koska aikuiset pitää huolta.”
7 v

”Ois kivenpaa ja R ja M (sijaisvanhemmat) päättäis.”
9 v

”Aikuinen laittaa telkkarin hiljemmalle, kun sieltä tulee musiikkia, jossa kiroillaan.”
10 v

”Lastensuojelu tarkoittaa, että suojellaan lapsia.”

– Lapsi 10 vuotta –

Kun kymmenvuotiaalta lapselta kysyttiin ”Mitä sinulle tulee mieleen sanasta lastensuojelu?”, vastaus oli lyhyt ja ytimekäs: ”Lastensuojelu tarkoittaa, että suojellaan lapsia”. Vastaus on kysyttyyn kysymykseen tyypillisen yksinkertainen, pitämättä sisällään mitään konkreettista lastensuojelun sisällöstä. Näin myös moni muu lapsi ja aikuinenkin olisi vastannut. Lastensuojelun toiminnasta tiedetään yleisesti hyvin vähän ja käsitykset lastensuojelusta ovat monenlaisia. Monen lapsen on vaikea syvällisesti ymmärtää, mistä lastensuojelussa on kyse ja mitä lastensuojelu todellisuudessa pitää sisällään ja mitä siihen liittyy. Hämäränpeittoon jää varmasti myös se, mitä ylipäätään on ”suojelu”, miltä/keneltä lasta tulee suojella tai kuka lasta suojelee.

Kyseiseen kysymykseen annettuun vastaukseen vaikuttaa myös se, onko lapsella, jolle kysymys esitetään, itsellään kokemusta lastensuojelun toiminnasta ja palveluista. Suojeluntarve ja puutteelliset kodinolosuhteet saattavat olla hyvin lähellä lapsen arkea tai todella kaukana siitä, mikä luonnollisesti vaikuttaa vastauksen sisältöön. Aihe saattaa olla lapselle siten hyvin etäinen taikka todella arka.

Lapsen vastaukseen vaikuttaa myös se, miten lapsi kuulee lastensuojelusta puhuttavan omassa elinpiirissään kotona. Lastensuojelusta voi muodostua kuva hyvästä tai pahasta. Toiset kokevat sen turvana ja toiset vaarana – toiset mahdollisuutena ja toiset uhkana. Kysymys esitettiin tällä kertaa lapselle, jolle on muodostunut positiivinen kuva lastensuojelun toiminnasta. Lapsi koki, että lastensuojelu suojelee lapsia, eikä siten ole väärintoimija tai oikeuksien rikkoja, kuten toinen, vastaavan ikäinen lapsi olisi saattanut arjessaan kuulla. Vastauksesta kumpuaa lapsen ymmärrys siitä, että lasta pitää kohdella hyvin. Lasta ei saa alistaa, kurittaa tai kohdella muutoinkaan huonosti. Aikuisella ei ole tämänkaltaista oikeutta.

Yleisesti lasten tietoisuutta omista oikeuksista ja lastensuojelusta tulisi lisätä.

Kati Saastamoinen

OTK, Lakimiespalvelut Aavalex Oy

”Että pitää suojella lasta, että lapsi ei kuole.”

– Lapsi 5 vuotta –

On vaikea tietää, miten 5-vuotias kuoleman ymmärtää. Minun noin 3-vuotias sukulaispoikani kysyi minulta käydessämme sukulaisen haudalla: ”Voiko haudassa kääntyä?” Yritin selittää, että siellä ei voi enää hengittää eikä myöskään kääntyä. En kuitenkaan tiedä, miten lapsi asian ymmärsi. Enkä tiedä, ymmärtääkö 5-vuotias, mitä kuolemasta seuraa.

Ammattilaiselle lapsen käsitys lastensuojelun tehtävästä on sekä yllättävä että vaikea: miten jatkaa keskustelua tästä lähtökohdasta? Kuolemasta puhuminen voi olla vaikeaa ammattilaiselle, ei lapselle. Hämmentynyt työntekijä saattaa siirtää keskustelua helpompiin teemoihin, jolloin lasta askarruttava kysymys jää käsittelemättä. Jos lapsi pohtii kuoleman mahdollisuutta, eikö auttajan pitäisi jatkaa juuri tästä teemasta?

On tärkeää, että lapsi saa puhua pelottavista asioista. Onko lapsi itse joskus pelännyt kuolevansa? Millaisessa tilanteessa hän on pelännyt? Tai onko hän pelännyt jonkun läheisen henkilön kuolevan, esimerkiksi äidin? Mitä silloin on tapahtunut, onko joku ihminen ollut pelottava, miten lapsi itse on toiminut? On myös mahdollista, että lapsi ei halua kertoa pelottavista tilanteista enempää eikä ainakaan syyttää vanhempiaan. Lapsen tarve suojata omia vanhempiaan on vahva. Usein myös vanhemmat ovat vaatineet, että asiasta ei saa kertoa kellekään – ei ainakaan lastensuojelun ”tädeille” tai ”sedille”.

Vaikka lapsi itse on maininnut kuoleman lastensuojelun yhteydessä, on mahdollista, että hän ei halua puhua kuolemasta enempää. On tärkeätä, että ammattilainen kuuntelee herkällä korvalla lapsen valmiutta puhua tästä aiheesta. Olennaista on luoda keskustelulle turvallinen ja lapsen ajatuksille hyväksyvä ilmapiiri.

Aulikki Kananoja

ylisosiaalineuvos

”Lastensuojeluilmoitus, esim. jos aikuinen on käyttäytynyt väkivaltaisesti.”

Hyvin vastattu! Lastensuojeluilmoitus on tärkeä tapa kertoa viranomaisille, että lapsella saattaa olla kotona hätä tai vaikea tilanne. Joskus syynä voi olla juuri väkivalta, josta kirjoitit. Väkivalta perheessä vaikuttaa lapseen monella tapaa esimerkiksi pelkona, huolena sekä ihan vaikka kipunakin, jos väkivalta kohdistuu lapseen. Jo pelkästään se, että epäilee lapsen kotona olevan väkivaltaa, riittää hyväksi syyksi lastensuojeluilmoitus. Näin lastensuojelussa voidaan pohtia, miten parhaiten voidaan suojella lasta ja taata lapsen turvallisuus.

Jäin itsekin pohtimaan, mitä sana lastensuojelu minulle tarkoittaa. Ensimmäisenä mieleeni tuli, että se tarkoittaa apua lapselle, joka tarvitsee suojelua ja tukea. Se on ehkä vähän vaikeasti sanottu, mutta silmieni eteen nousi monta lasta, joiden kanssa olen saanut työskennellä lastensuojelussa.

Olin aiemmin töissä lastensuojelussa perhetyöntekijänä ja myös monissa muissa tehtävissä. Perheissä, joissa kävin, oli erilaisia huolia ja vaikeuksia. Joku saattoi olla sairas, jollakin oli päihdeongelma tai perheessä saattoi esiintyä väkivaltaa.

Lapset eivät aina tienneet, että yksi tärkeimmistä tehtävistäni oli suojella heitä aikuisten elämässä olevilta ongelmilta. Tämä voi lastensuojelussa tapahtua monin eri tavoin. Lastensuojelusta voi tulla aikuinen, jonka kanssa vanhemmat saavat puhua huolistaan ja silloin niitä ei kasata lapsen kannettavaksi. Tai sitten lastensuojelun tehtävänä on auttaa lasta olemaan lapsi, harrastamaan sekä puuhailemaan oman ikäisten juttuja tai vaikka tukea lasta koulunkäynnissä. Vähän vanhemmat lapset, joilla oli omia huoliaan, ymmärsivät ehkä paremmin, miksi kävin heidän luonaan. Vanhemmille voidaan myös opettaa miten riidellä niin, että kenenkään ei tarvitse pelätä kotona väkivaltaa.

Toivon, että ne lapset, joita lastensuojelun eri palveluissa tavataan, voisivat ajatella lastensuojelun olevan jotain sellaista, mikä auttaa heitä ja heidän perheitään silloin, kun apua tarvitaan.

Sini Stolt

tiimipäällikkö, johtava asiantuntija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

”Pidetään lapsista huolta.
Että kukaan ei jää yksin.”

– Lapsi 7 vuotta –

Ajattelen myös itse, että tämä on kaiken perusta. Kukaan meistä aikuisista ei olisi paremmin voinut kuvata lastensuojelua – pidetään huolta lapsista. Kuuntelin hiljan sosiaali- ja terveysministeriön järjestämää vaikuttavuusseminaaria ja siellä kerrottiin Etelä-Karjala kasvattaa yhdessä -hankkeen lähtöajatuksesta: kaikkien aikuisten tulisi olla lasten suojelijoita. Tässä ajatuksessa on jotain, mikä tiivistyy myös tähän lapsen toiveeseen. Pidetään lapsista huolta, mutta tehdään se yhdessä ja huolehditaan siitä aikuisen vastuulla.

Toinen tärkeä näkökulma itsellänikin yhdistyy lastensuojelussa osallisuuteen. Ei jätetä ketään yksin. Myös lapset ja nuoret on tärkeä osallistaa ja ottaa itse mukaan pitämään huolta kavereistaan ja samalla harjoittamaan omia kaveri- ja empatiataitojaan. Minulle on myös usein ulkopuolelta päin todettu, että teen lastensuojelussa tärkeää ja merkityksellistä työtä. Haluaisin ajatella, että ihan jokaiselle lapselle ja aikuiselle toisesta huolen pitäminen on tärkeää ja toisen hyvälle mielelle saaminen on antoisaa. Muistetaan tämä, että lastensuojelussa on ennen kaikkea tarkoitus laittaa hyvä kiertämään!

Annukka Paasivirta

ohjelma- ja vaikuttamistyön johtaja, Lastensuojelun Keskusliitto

”Paikka, jonka työntekijät
suojelevat ja auttavat lapsia.”

– Lapsi 10 vuotta –

10-vuotiaan lapsen vastaus kiteyttää lastensuojelun tehtävän hienosti. Lastensuojelun ytimessä on yksinkertainen ajatus: joskus lapsi tarvitsee aikuisten apua, tukea ja suojaa, ja silloin yhteiskunnan tehtävä on varmistaa, että sitä on saatavilla.

Vaikka työtä lastensuojelussa tehdään lapsen vuoksi, lapsesta voidaan joskus puhua enemmän muiden kuin hänen itsensä kanssa. Tiedän omasta työkokemuksestani, kuinka helposti keskustelu voi rakentua aikuisten näkökulmien ja tulkintojen varaan, vaikka tarkoitus on auttaa lasta ja ymmärtää hänen kokemustaan. Siksi on tärkeää pysähtyä kysymään, miltä asiat näyttävät lapsen näkökulmasta ja kokeeko hän itse tulleensa kuulluksi. Ratkaisevaa on, että lapsi kohtaa aikuisen, joka kuuntelee, ottaa vakavasti ja pitää hänen puoliaan silloin, kun hän sitä tarvitsee.

On ilahduttavaa, että lapsi kuvaa lastensuojelua näin. Vastauksessa näkyy luottamus siihen, mitä lastensuojelun pitäisi olla: paikka, josta saa apua ja jossa aikuisten tärkein tehtävä on huolehtia lasten turvallisuudesta. Tällaisena lastensuojelun pitäisi näyttäytyä jokaiselle lapselle.

Heta Kulla-Mykkänen

erityisasiantuntija, Sosiaali- ja terveysministeriö

”Että lapset ei saa päättää kaikesta, tabletista, karkeista, kaikista juomisista. Lapsi ei saa leikkiä kaikilla puukoilla.”

– Lapsi 6 vuotta –

Niin juuri. Ei saa päättää kaikesta. Mutta saa toivoa, pyytää, kinuta, perustella, keskustella, ehdottaa, neuvotella ja joskus myös päättää. Lapsi voisi esimerkiksi valita karkkipäivän karkit, vaikka aikuinen päättäisikin niiden määrän.

Lastensuojelun keskusteluissa korostuu lapsen oikeus tulla kuulluksi, osallistua ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Nämä oikeudet ovat luovuttamattomia! Lapsen oivallus muistuttaa kuitenkin siitä, että aikuisen ei pidä siirtää vastuuta lapselle.

Lapsen osallisuus saa vahvistusta myös lastensuojelulain uudistuessa. Uudistuksen myötä perhehoitajat saavat aiempaa selkeämmän oikeudellisen tuen arjen rajojen asettamiselle ja lasten tavanomaiselle kasvatukselle; lain perustelut selkeyttävät sitä, mitä tavanomainen kasvatus ja siihen kuuluvat rajat ovat. Lain perustelut myös korostavat, että arjessa lapsen kanssa on ensisijaisesti keskusteltava ja hänen näkemyksensä tulee selvittää. Ymmärrys aikuisen toiminnasta lisää lapsen turvallisuutta.

Arjen kasvatusta, sääntöjä ja rajojen asettamista koskevaa yhteistä ymmärrystä rakennetaan asiakassuunnitelmaneuvottelussa sosiaalityöntekijän johdolla yhdessä lapsen, vanhempien, perhehoitajien ja muiden lapsesta huolta pitävien kanssa. Lastensuojelulain uudistuksen myötä nämä kasvatusta koskevat keskustelut ovat lakisääteinen osa asiakassuunnitelmaneuvottelua.

Tarkoitus ei ole päättää asioita lapsen puolesta enempää kuin on tarpeen. Se, mikä on tarpeen, ei kuitenkaan määräydy pelkän iän perusteella. Aikuisen täytyy tuntea lapsi riittävän hyvin voidakseen arvioida, missä asioissa hän jo pärjää itse ja missä hän tarvitsee vielä tukea. Lapsen kuuluu saada harjoitella päätöksentekoa omien valmiuksiensa mukaisesti, mutta aikuisen vastuulla on huolehtia niistä asioista, joiden seurauksia lapsi ei vielä kykene arvioimaan. Ja harjoitteluun kuuluu, että saa tehdä virheitä. Vaikka syödä liikaa karkkia ja huomata myöhemmin, miltä omien valintojen seuraukset tuntuvat.

Anu Lehtosaari

kehittämispäällikkö, Perhehoitoliitto

3.

MITÄ LAPSEN JA LASTENSUOJELUN TYÖNTEKIJÄN TAPAAMISILLA TEHDÄÄN?

3 Mitä lapsen ja lastensuojelun työntekijän tapaamisilla tehdään?

Lasten vastauksista ilmeni, että lasten ja lastensuojelun työntekijöiden välisiin tapaamisiin kuuluu keskeisesti leikkiminen ja pelaaminen. Lisäksi tapaamisilla jutellaan, piirretään, tehdään tehtäviä ja valitaan kuvakortteja. Ennalta määritetyissä vastausvaihtoehdoissa ei ollut vaihtoehtona "leikitään", mutta useat lapset olivat sen erikseen lisänneet omaksi valinnakseen. Lasten tapaamisilla ja lasten mielipiteen selvittämisessä on tärkeää hyödyntää lasten ikätasoon sopivia keinoja.

Avoimessa vastauksessa useat lapset olivat maininneet leikkimisen. Osa oli täsmentänyt, että *"leikitään piilosta", "leikitään ukkeleilla"* tai *"leikitään pikkuautoilla"*. Muita vastauksia oli yhteinen tekeminen esimerkiksi värittäminen, vesiväreillä maalaaminen, ulos meneminen (jos on hyvä sää), metsässä käyminen, eläinten esittäminen. Yksi lapsista vastasi, että *"kysytään miten menee."*

Lasten ohjeistuksissa työntekijöille oli myös toiveita tapaamisiin liittyen.

"Työntekijä voi antaa palkinnon, kun lähtee. Sain viimeksi pikkulelun."
5 v

Lapset esittivät toiveena, että heidän kanssaan tehtäisiin tehtäviä, piirrettäisiin tai käytettäisiin erilaisia menetelmiä/välineitä. Yhteen vastaukseen oli piirretty käsinukke Lempi Leijona. Eräs lapsi sanoitti korttien käytöstä saamansa hyödyn ja kirjoitti, että ne helpottavat paljon puhumista.

”Tunnekortit helpottaa joskus puhumista paljon.”

– Lapsi 11 vuotta –

Onpa ihana kuulla. Kortit ovat myös itselleni tärkeitä työssäni. Ajattelen, että korttien avulla lapsi voi vastata kysymyksiin, jos ei ole vielä valmis juttelemaan enempää. Aina ei siis tarvita sanoja, ja peukku ylös tai nyökkäyskin riittää. Joskus myös käy niin, että pikkuhiljaa lapsi alkaakin juttelemaan enemmän, kun kortit ovat mukana tapaamisella. Juuri siis niin kuin kerrot: ne helpottavat puhumista.

Tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen ei ole helppoa. Tunnekorttien avulla voimme näyttää miltä jokin asia tuntuu, vaikka sitä ei osaisikaan sanoittaa ääneen. Yhdessä voidaan pohtia esimerkiksi, missä tunne tuntuu ja mistä tunne tulee. Yhteisen pohdinnan myötä tunne saattaakin saada nimen.

Olen myös oppinut/huomannut monesti, että me aikuiset näemme korteissa olevat asiat välillä eri tavalla kuin lapset. Onkin tärkeää, ettemme oleta, vaan kuuntelemme mitä lapsi meille kertoo näkemästään. Lapsi saattaa nähdä kortissa jotain, mitä itse ei ole tullut edes ajatelleeksi. Näin syntyvät usein tärkeimmät keskustelut. Olemme yhdessä lasten kanssa miettineet tunnekorttien avulla muun muassa lasten läheisiä.

Me työntekijät olemme kaikki erilaisia ja osalle meistä tunnekorttien käyttäminen on luontevampaa kuin toisille. Osa meistä saattaa vielä kaivata rohkeutta ja vinkkejä korttien käyttöön. Tuo antamasi ohje ”Tunnekortit helpottaa joskus puhumista paljon.” varmasti rohkaisee meitä kaikkia korttien käyttöön entistä useammin.

Usein myös mietin tilaa (paikkaa), jossa kortteja käytän juttelun apuna. Tilalla on usein iso merkitys tapaamisissa ja yhteisen keskustelun liikkeelle lähtemisessä, esimerkiksi toimisto harvoin on se paras paikka lasten tapaamiseen. Muistelen, että joskus tunnekortit ovat olleet mukana myös lapsen tapaamisella ABC:llä. Ei ehkä paikkana otollisin, mutta voi miten mukavaa olikaan huomata, että korttien avulla lasten oli helpompi jutella. Näin ollen siis ajattelen, että tunnekortit voisivat kulkea aina meidän työntekijöiden mukana tapaamisissa tapaamisen paikasta riippumatta.

Sanna Hatakka

sijaishuollon sosiaaliohjaaja, Kanta-Hämeen hyvinvointialue

4.

MITEN LASTENSUOJELUN TYÖNTEKIJÖIDEN PITÄISI AUTTAA LAPSIA?

4 Miten lastensuojelun työntekijöiden pitäisi auttaa lapsia?

Lapset toivovat, että työntekijät kertovat lapsille riittävästi heitä koskevista asioista ja auttavat arkisissa tilanteissa. Lasten vastauksissa korostui leikkeihin osallistuminen ja harrastusten tukeminen. Työntekijöiden tulee viettää lasten kanssa riittävästi aikaa, kysellä ja jutella. Työntekijöiden tulee antaa lapsille toivoa ja viedä lapsia koskevia asioita eteenpäin riittävän nopeasti.

Työntekijän pitää jutella ja kuunnella lapsia

"Suojelemalla ja juttelemalla."
9 v

"Aikuinen, kuuntele lapsia."
11 v

"Lapsen mielipide on tärkein."

"Juttelulla."
9 v

"On kiva, kun käytte."
9 v

"Jutella."
8 v

puhumalla
puhumalla
11 v

puhumalla ja kysellä
11 v

"En tiedä, ehkä keksiä vitsejä tai naurattaa heitä."
11 v

kysymällä ja puhumalla lapsen kanssa.
10 v

Auttaa eri asioissa

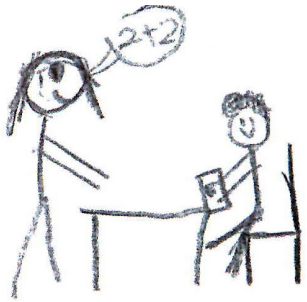

"Pitäisi auttaa eikä kiusata (päätti vain, että pitäisi muuttaa.)"

"Auttaa tekemään päätöksiä."

auttaa
lä KSYISSÄ
10v

Lapsia pitää hoitaa ja heistä pitää huolehtia

”Aikuisten pitää
muistaa käydä kaupassa.”
9 v

”Pitää muistaa herkutella.
Herkkupäivä viikonloppuisin.
Ostaa sipsejä.”
9 v

Työntekijöiden tulee varmistaa, että lapsilla on turvallinen koti

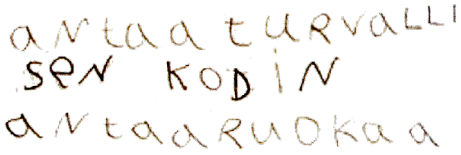

8 v

Tehdä asioita yhdessä lapsen kanssa

”Anna lapsen tehdä kivoja juttuja.
Leikkiä vaikka piilosta. Vois vaikka leikkiä
aikuisten kanssa jotain.”

”Jalkapallo, tramppa,
virkata.”
7 v

”Antaa karkkia ja auttaa
majan tekemisessä tyynyillä
ja vilteillä.”
9 v

”Rakentelusta puusta jotain.
Ne vois auttaa rakentamaa
majan pahvilaatikoista tai
noista kepeistä.”
5 v

”Suojella lapsia, antaa lapsille hyvää toivoa.”

– Lapsi 6 vuotta –

Kysyin taannoin lapsilta itseltään, mistä heidän toivonsa syntyy. Sain satoja vastauksia, joissa lasten toivo näyttäytyi hyvin konkreettisesti. Lapset kuvasivat toivon heräävän, kun toinen puolustaa häntä, eikä jätä yksin vaikeassa tilanteessa. Toivo ei synny siitä, että paha voidaan taikoa pois tai se kielletään, vaan ennen kaikkea sen kohtaamisesta yhdessä. Aikuisen todistavat silmät voivat tuoda lapselle suunnattomasti lohtua: minä näen sen, mitä sinä koet.

Toivo seuraa usein turvaa. Kokemukset turvasta – siitä, että joku on kanssani, suojelee, eikä jätä minua vaikeassa tilanteessa yksin – kantavat jo itsessään toivoa.

Myös lupauksilla on lasten toivossa tärkeä rooli: jos niitä annetaan, ne on myös pidettävä. Lapset eivät pyytäneet aikuisia lupaamaan enemmän tai suuremmin – he pyysivät ennen kaikkea sitä, että annettu lupaus pidettiin. Toivoa ei tuoda tyhjillä lupauksilla tai hempeillä haavekuvilla, vaan realiteeteilla. Pidä siis lupauksesi riittävän pieninä ja ennen kaikkea: pidä ne.

Aikuisen rauha tuo lapselle suunnattomasti toivoa. Turva rakentuu hitaasti, eikä sitä voi pakottaa tai hätäillä. Jo vaikean tilanteen ääneen sanoittaminen rauhoittaa, vaikkei mikään vielä muuttuisi. Kun lapsen myrsky kohtaa turvallisen aikuisen rauhan, mieli voi alkaa hiljalleen tyyntyä. Lastensuojelun työntekijän tärkeä tehtävä ei ole vain poistaa vaaraa, vaan olla se, joka pysyy lapsen rinnalla myös akuutin vaiheen ollessa ohi. Aikuinen on turvahahmo, joka voi olemuksellaan ja teoillaan osoittaa, että toisenlaisiakin polkuja on tarjolla.

Lapsen huolet liittyvät usein myös läheisiin aikuisiin. Lapsi voi kantaa suurta huolta huonosti voivasta vanhemmastaan. Lastensuojelun työntekijän tuoma suojelus ja toivo tarkoittavat myös sitä, että lapsi saa hetkeksi hellittää huolestaan. Lasta lohduttaa tieto siitä, että vanhemmastakin pidetään huolta ja että muut aikuiset kantavat vanhempaa.

Toivo ja turvallisuus kuuluvat kiinteästi yhteen. Kukaan meistä ei voi säilyttää toivoa yksinään, vaan se vahvistuu ennen kaikkea suhteissa. Turvallinen aikuinen on lapselle hyvin lapsenkokoista: ystävällistä ääntä, hyväksyviä silmiä, rauhallisuutta hädän edessä ja läpinäkyvää ennakoitavuutta kaoottisessakin tilanteessa. Vaikeidenkin tilanteiden keskellä voivat pilkahtaa ilo ja leikki. Kun turva alkaa lisääntyä, leikkikin voi palata. Silloin toivo on jo väkevästi läsnä.

Maaret Kallio

kouluttajapsykoterapeutti, tieto- ja lastenkirjailija

”Jutella, jos lapsella on murheita, auttaa lasta, saada yhdessä ratkaisu, rohkaista lasta.”

– Lapsi 9 vuotta –

Olen tässä, pieni ihminen. Istuisitko kanssani tälle pehmeälle huovalle? Ajattelin ehdottaa, josko piirtäisimme yhdessä. Seuraavalla kerralla voit vaikka näyttää minulle lempikirjojasi tai voimme mennä jätskille. Kerrothan, mitä toivoisit, sillä haluan oppia tuntemaan juuri sinut. Ehkäpä jonain päivänä saan kuulla huolistasi ja peloistasi. Ethän pelkää kyyneleitäsi, sillä joskus niitäkin voi tulla. Sitten me kuivaamme ne yhdessä pieniin Nuuskamuikkunen-liinoihin. Kun sinulle tulee paha mieli, kuvittele heittäväsi kaikki pelkosi huolipussukan pohjalle. Toin sen sinulle ihan sitä varten. Poimitaan ne sieltä yksi kerrallaan aina, kun tavataan. Jutellaan niistä.

Kiitos, että sain tänään piirtää kanssasi ja uskalsit kertoa minulle yhden murheistasi. Sen, jonka olit aiemmin supattanut koirallesi. En pysty ratkaisemaan sitä heti. Joitakin huoliasi en ehkä koskaan. Mutta lupaan aina yrittää. Vaikka olen sinua paljon vanhempi, en läheskään aina viisaampi. Yhdestä asiasta olen kuitenkin jo nyt aivan varma: vanhempiesi riidat eivät ole koskaan sinun syytäsi.

Joskus tulee aika, jolloin vilkutamme toisillemme viimeisen kerran. Senkin minä lupaan, että kerron siitä sinulle hyvissä ajoin.

Tänään olemme tässä yhdessä, pieni ihminen.

Hannaleena Immonen

YTM, vastaava sosiaalityöntekijä, Pääkaupungin turvakoti ry, Turvakoti Hertta

”Pitää auttaa.”

– Lapsi 6 vuotta –

6-vuotias lapsi liittää lastensuojelun sanoihin *”pitää auttaa”*. Alle kouluikäiset lapsetkin osaavat kertoa tuntemuksistaan ja avun tarpeistaan, kun aikuinen vain pysähtyy kuulemaan heitä. Tämän Lastensuojelu lapsen silmin -kampanjan yhteydessä lapsia tavatessani tiedostin entistä selvemmin, että lapsen kuuleminen vaatii ennen kaikkea tuttuutta. Vastuullani olevat lapset liittivät lastensuojelu-sanan etenkin minuun henkilönä. Minä edustan näille lapsille ihmistä, joka voi auttaa. Lapsen ajatus avun saamisesta vaatii luottamusta aikuiseen.

Sosiaalityöntekijänä olen sanoittanut lapsille, että käyn tapaamassa heitä sijaisperheessä, koska haluan tietää mitä heille kuuluu ja auttaakseni, jos joku asia harmittaa. Usein lapsen avun tarpeet liittyvät heille läheisiin ihmisiin; vanhempiin tai kavereihin. Lapsen avun tarve voi liittyä pienempiin tai isompiin asioihin; siihen, että omaan huoneeseen saisi laatikon omille leluille tai siihen, miten äiti muistaisi lapsen tapaamisajat.

Pienten lasten mielipiteiden ja toiveiden kuuleminen vaatii ehkä erilaisia menetelmiä kuin isompien lasten kanssa keskustelu. Pelit ja leikit vapauttavat lasta juttelemaan. Leikistä sosiaalityöntekijän kanssa Tejping-nukeilla voi tulla lapselle odotettu asia. Nämä kohtaamiset lasten kanssa ovat työni tärkein asia. Kohtaamisten avulla tiedän voivani auttaa ja tekeväni merkityksellistä työtä.

Päivi Marjelund

erikoissosiaalityöntekijä, YTM, perhehoito, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

”Säröllä oleva sydän pitää korjata.”

– Lapsi 5 vuotta –

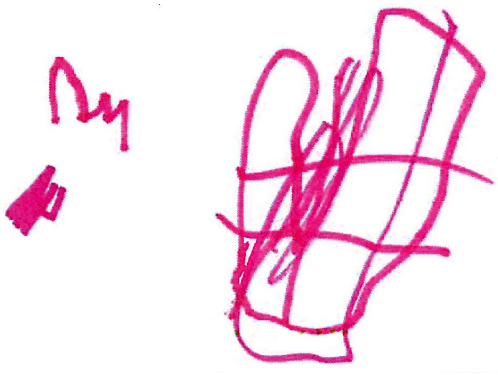

Rakas lapsi
Kiitos viestistäsi ja siitä, että saan vastata siihen.

Jos voisin, tekisin maailmasta sellaisen, ettei yhdenkään lapsen sydän menisi rikki. Samalla tiedän, ettei sellainen maailma ole mahdollinen. Surut ja ilot kuuluvat kaikkien elämään.

Sydämeen voi tulla säröjä monesta syystä. Joskus sydän menee rikki, kun joutuu pelkäämään. Joskus sen vuoksi, että aikuiset eivät pidä lupauksiaan tai he tappelevat tai ovat ilkeitä. Myös toisten lasten kiusaaminen satuttaa. Suurimpia suruja on menettää jotain, jota kovasti rakastaa. Silloin sydämeen hiipii kova ikävä.

Sydämen säröjä ei voi korjata samalla tavalla kuin vaikkapa murtunutta luuta. Paraskaan lastensuojelun työntekijä ei voi poistaa surullisia asioita ja tapahtumia. Jokaisen työntekijän tehtävä on kuitenkin huolehtia siitä, ettei lapsi jää yksin särönsä kanssa.

Tärkeintä onkin pysähtyä kuuntelemaan, mistä särö on tullut ja millaista apua lapsi toivoo. Me olemme kysyneet sadoilta eskari-ikäisiltä lapsilta, millaiset asiat heitä pelottavat ja millaiset asiat tuovat lohtua. Opimme, että eniten auttaa halaaminen, hellyys, tutut ihmiset ja tärkeät tavarat. Myös leikki vie ajatuksia iloisiin asioihin. Työkaverini Terhi Tuukkanen onkin sanonut, että ”vanhemmille ja kaikille lasten kanssa eläville haluaisin lähettää sellaiset terveiset, että annetaan lapsille hellyyttä, otetaan syliin, silitetään, rauhoitellaan ja lohdutetaan erityisesti silloin, kun lapsia pelottaa tai jännittää”.

Siksi toivonkin, että jokaisella aikuisella olisi aikaa pysähtyä kuuntelemaan lasta ja lohduttamaan, jos lapsen sydän on särkynyt. Särö ei ehkä parane ihan kokonaan, mutta vähitellen sydän voi vahvistua. Joskus sydän voi tulla niinkin vahvaksi, että omat kokemukset antavat voimaa auttaa muita.

Kaikkea hyvää sinulle.

Elina Pekkarinen

lapsiasiavaltuutettu

”Tarviin apua syntymä-äidissä ja isissä.”

– Lapsi 6 vuotta –

Onpa sinulla todella tärkeä toive sosiaalityöntekijälle! Tarvitset apua syntymä-äidissä ja isissä. On myös tosi rohkeaa uskaltaa kirjoittaa tai kertoa se näin ääneen. Halusin kertoa sinulle, että monella lapsella on samankaltainen toive. Monella, joka asuu muualla kuin syntymävanhempien kanssa. Myös moni, joka asuu toisen vanhemman kanssa, tarvitsee apua sen toisen vanhemman kanssa. En tietenkään tiedä, millaista apua juuri Sinä tarvitsisit, mutta mitä tiedän muista lapsista, voi apua tarvita monella tavalla. Voi olla vaikeaa, haikeaa ja surullista, jos ei asu oman syntymävanhemman kanssa. Voi olla myös tosi ikävää, jos ei näe häntä tarpeeksi tai oikein tiedä, mitä syntymävanhemmalle kuuluu. Se voi mietityttää ja vaikka illalla kaihertaa mieltä nukkumaan mennessä.

Joskus lapset myös kovasti toivoisivat, että syntymävanhempi voisi pitää kiinni lupauksistaan ja soittaisi useammin tai tulisi joskus käymään. Joskus syntymävanhemman näkeminen voi olla jännää, jos ei ole pitkään aikaan nähnyt tai jos ei oikein tiedä, millä mielellä syntymävanhempi on tapaamisessa. Joskus tapaamisista jää hyvä mieli ja joskus voi jäädä paha mieli, kun siitä tulee niin paljon ajatuksia ja tunteita kaikille. Joskus jos ei voi tavata tai kuule vanhemmasta niin voi silti lähettää kortin tai piirustuksen. Vaikka ette voisi nähdä, olet varmasti heidän mielessään.

Sosiaalityöntekijä on ihan oikea ihminen, jolle puhua siitä, mitä toivoisit ja millaista apua haluaisit tämän asian kanssa. Kerro hänelle, mitä toivot. Sinulla on oikeus kertoa mielipiteesi ja aikuisilla on velvollisuus kuunnella, vastata sinun kysymyksiisi ja kertoa asioita sinulle. Sitä varten sosiaalityöntekijäsikin on. Myös muut sinun ympärilläsi olevat aikuiset varmasti kuuntelevat ja auttavat asiassa. Tärkeää on, että ei jää yksin pohtimaan asiaa!

Jos sinua mietityttää, miten syntymävanhemmat voivat, niin haluan kertoa, että myös heitä autetaan. On myös muita vanhempia, joiden lapset eivät asu heidän kanssaan vaan vaikkapa sijaisperheessä. Me täällä järjestössä yritetään auttaa myös näitä syntymävanhempia, ja he saavat tukea ja apua myös toisilta vanhemmilta. Onkin tosi tärkeää, ettei kukaan jää yksin. Muista, että olet ihana, arvokas ja rohkea. Kiitos vielä kun kerroit tärkeän asian, joka on monen muunkin lapsen mielessä, joka ei asu omien syntymävanhempiensa kanssa.

Sanna Välimäki

toiminnanjohtaja, laillistettu sosiaalityöntekijä, perhe- ja paripsykoterapeutti,
Kasper- Kasvatus- ja perheneuvonta ry

”Ei tarvitse auttaa.”

– Lapsi 11 vuotta –

Sinä ainutlaatuinen ja arvokas lapsi, kiitos, että jaoit meille tämän ajatuksesi. Se herättää minussa monenlaisia ajatuksia ja tunteita, mutta myös muistoja omasta lapsuudestani.

Niin kovin toivon, että vastauksesi taustalla olisi se, että sinulla on elämässäsi asiat niin hyvin, ettet sen vuoksi tarvitse työntekijältäsi apua. Että aikuiset ympärilläsi välittävät sinusta ja huolehtivat siitä, että sinulla on jo kaikki se, mitä tarvitset. Että saat kokea turvaa, välittämistä ja rakkautta.

Sanojesi taustalla voi kuitenkin olla pettymystä, jopa vihan tunteita, aikuisia kohtaan tai ajatus siitä, ettet ole auttamisen arvoinen. Olet saattanut kokea, etteivät aikuiset ole aiemmin kuulleet avunpyyntöjäsi, tai kuultuaan, he eivät ole vastanneet niihin. Tämän seurauksena olet valinnut olla pyytämättä apua. Miksi ajattelen näin? Koska olen itse suunnilleen sinun ikäisenäsi ajatellut samoin kuin sinä tässä kirjoitat. Suojellakseni itseäni uusilta pettymyksiltä, piilotin toiveeni ja tarpeeni ja valitsin selvitä mieluummin yksin. Se tuntui turvallisemmalta kuin altistua sille, etten tulisikaan kohdatuksi ja kuulluksi. Samaan aikaan muistan ajatelleeni myös, etteivät minun vaikeuteni ole niin suuria kuin jollain toisella. Minä pärjään, mutta auttakaa sitä toista, joka enemmän apua tarvitsee.

On tuon lauseesi taustalla mitä tahansa, sinulla on oikeus tulla kohdatuksi ja autetuksi työntekijän tai muun aikuisen toimesta. On tärkeää, että jokaisella lapsella olisi elämässään yksikin turvallinen aikuinen, jolta kysyä apua silloin, kun sitä tarvitsee. Aikuinen, jonka kanssa opetella uudelleen luottamaan siihen, että on kaiken auttamisen arvoinen.

Pipsa Vario

KM, varhaiskasvatuksen opettaja, kehittämispäällikko, Pesäpuu ry

”Kysyä miten niillä menee,
onko sillä kaikki hyvin ja että onko sulla
jotakin kysyttävää, että mä puutun johonkin.”

– Lapsi 9 vuotta –

Lastensuojelutyön ytimessä on kohtaaminen. Ammattilaisen näkökulmasta se on samaan aikaan sekä lohdullista että erityisen vaativaa. Lastensuojelun työntekijän tulee kyetä olemaan aidosti läsnä hetkinä, joina toinen sitä eniten tarvitsee.

Usein merkittävintä ei ole se, mitä työntekijänä kysyy tai sanoo. Kaikista tärkeintä on kyetä luomaan tunne siitä, että haluan kuulla, miten sinulla menee ja uskallan ottaa vastaan sen, minkä kanssa kipuilet. Luonnollisesti aikuisen tehtävä on kysyä myös sellaisia asioita, joita lapsi ei osaa itse ottaa puheeksi.

Lastensuojelun työntekijöiden tehtäviin kuuluu myös asioihin puuttuminen. Samaan aikaan, kun nostamme esiin esimerkiksi lasta pelottavia tai lapsen hyvinvointia vaarantavia asioita, puutumme kaikista herkimpään, perheen elämään. Onkin hyvä pysähtyä miettimään, miten minä toivoisin tulevani kohdatuksi tällaisessa tilanteessa.

Lastensuojelun työntekijän tulee paitsi osata kohdata lapsi, myös uskaltaa rohkeasti puuttua ja auttaa. Luottamus rakentuu vuorovaikutuksessa – pohjimmiltaan riittää, kun on ihminen ihmiselle.

Minna Alastalo

äiti ja projektiasiantuntija Turvaverkkoja Pohjois-Karjalan nuorten tulevaisuuteen -hanke, Siun sote.

”Vanhempia kuunnellaan kaikista eniten.”

– Lapsi 9 vuotta –

Kiitos, että kerroit kokemuksistasi. Kun aikuiset puhuvat lapsen ja perheen asioista, keskustelu voi helposti kääntyä vain vanhempien huoliin, ajatuksiin ja tarpeisiin. Silloin lapsesta voi tuntua, että hän ei ole aikuisille tärkeä ja ettei hänen ajatuksiaan kuulla ja oteta huomioon yhtä paljon kuin aikuisten.

Sinun mielipiteesi onkin hyvin tärkeä muistutus kaikille aikuisille. Ja erityisesti meille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille!

Me tiedämme, että auttamalla vanhempaa autetaan myös lasta. Silti meidän aikuisten täytyy aina pysähtyä miettimään, miltä tapamme työskennellä ja toimia näyttää lapsen silmin. Lapselta pitää kysyä, mitä hän ajattelee ja toivoo sekä kertoa, miksi vanhemman kanssa työskennellään ja mitä sillä tavoitellaan.

Minä työskentelen tällä hetkellä SILTA-tutkimus- ja kehittämishankkeessa, jossa mietitään, miten lasten ja perheiden kotona perhetyötä tekevät työntekijät voivat auttaa vanhempia harjoittelemaan vanhemmuuden taitoja.

Kaikki vanhemmat tarvitsevat näitä taitoja. Erityisen hyödyllistä taitojen harjoitteleminen on esimerkiksi silloin, kun lapsi ja vanhempi riitelevät paljon ja kotona on hankalaa sopia yhteisiä pelisääntöjä. Tällaisessa tilanteessa voi käydä niin, että lapsi ei voi hyvin ja lapselle voi tulla liian paljon hankaluuksia ja eripuraa esimerkiksi koulussa muiden oppilaiden tai koulun aikuisten kanssa.

Joskus vanhempi voikin tarvita apua siinä, että oppii sopimaan lapsen kanssa säännöistä ilman riitoja ja löytämään aikaa lapsen ja vanhemman yhteiselle, mukavalle tekemiselle. Vanhempi voi tarvita muistutusta siitä, että lapsia on tärkeää kannustaa paljon ja huomata aina lapsen tekemät hyvät asiat ja lapsen oppimat uudet taidot. Kun lapsi saa vanhemmalta tarpeeksi paljon myönteistä huomiota, lapsi voi hyvin ja oppii hyvän käytöksen taidot.

Meidän ammattilaisten tehtävä ei ole valita kuuntelevansa joko vanhempaa tai lasta. Meidän on tärkeää osata kuunnella molempia.

Marjo Alatalo

tutkija, laillistettu sosiaalityöntekijä, SILTA-tutkimus- ja kehittämishanke (2026-2028)

”Kertoa asioista.”

– Lapsi 5 vuotta –

Lapsen sitaatti on lyhyt ja monitulkintainen. Lause vaikuttaa kypsältä 5-vuotiaan sanomana. Sitaatti resonoi lastensuojelussa käytyyn keskusteluun lapsen osallisuudesta ja lapsen tarvitsemasta tiedosta osallisuuden edellytyksenä. On tärkeää kuunnella, mitä lapsi sanoo tai mitä hän ei sano, mitä lapsi kysyy tai mitä hän ei kysy.

Emme tiedä, mitä sitaatin sanonut lapsi ajattelee, mitä odotuksia hänellä on ja mitä hän toivoo työntekijän kertovan. Asettaako lapsi itsensä kerronnan kohteeksi, kuuntelijaksi vai asettuuko hän vuorovaikutukseen ja keskusteluun? Emme tiedä, mitä lapsi on kokenut tai millainen käsitys hänellä on siitä, keitä työntekijät ovat, mitä he tekevät tai mistä asioista työntekijä voi kertoa. Esimerkin työntekijä jää tässä etäiseksi hahmoksi. Lapsi on voinut sanoa myös jotain, mitä olettaa kysyjän toivovan oikeana vastauksena. Ehkä vastaus perustuu siihen, mistä lapsi on kuullut aikuisten puhuvan. Emme tiedä, miten lapsi ymmärtää kertoa-sanan. Lapsen kommenttia voinee tulkita myös keskustelun avauksena, pyyntönä, että työntekijä juttelee lapsen kanssa.

5-vuotias elää nykyhetkeä, ja hänellä on myös hyviä ja mahdollisesti kipeitä kokemuksia. Onko meillä aikuisilla oletus, että pääsemme lapsen maailmaan? Aikuisten voi olla hankalaa päästä pienen lapsen maailmaan, ja saada tietoa, mitä lapsi on kokenut esimerkiksi päivän aikana päiväkodissa. Olennaista on myös kiinnittää huomiota lapsen mahdollisuuteen ja kykyyn artikuloida kielellisesti kokemuksiaan. Varhaiskasvatuksen piirissä on tehty tutkimusta nojautuen klassisiin William Corsaron ajatuksiin lapsen sosiaalisesta maailmasta, johon aikuiset pääsevät vain osittain. Lapset myös omaksuvat ja tulkitsevat aikuisten maailman elementtejä ja soveltavat niitä uudella tavalla. 5-vuotias voi jo omalla tavallaan vaikuttaa siihen, mitä hän haluaa kertoa ja kenelle.

Sitaatin toinen sana, asioista, on myös monitulkintainen. Mistä asioista lapsi haluaa jutella, mitä hän haluaa kuulla? Asiat-sana on arkipäiväinen, mutta myös abstrakti. Ehkä työntekijä voisi vastata tuohon lapsen kysymykseen vastakysymyksellä, mistä asioista haluat minun kertovan sinulle.

Lapsi ei tuossa mainitse tunteita, pelkoja tai toiveita vaan sanoo sanan ’asioista’. Onko työntekijän kertomisen tapa yhtä tärkeä kuin asiasisältö? Miten kertoa lapselle ikätasoisesti ja turvallisesti? ”Kertoa asioista” antaa työntekijälle mahdollisuuden tutustua ja saada yhteys lapseen. ”Kertoa asioista” voi olla keskustelun avaus.

Riitta Vornanen

professori, sosiaalityö, Itä-Suomen yliopisto

”Työntekijän täytyy vahtia lasta.
Jos on vauva, niin pitää hoitaa vauvaa.”

– Lapsi 5 vuotta –

Pieni vauva on syntyessään täysin avuton ja tarvitsee hoivaa ympäri vuorokauden. Vauvan perusturvallisuuden tunne rakentuu, kun aikuinen vastaa vauvan aloitteisiin, huolehtii hänen perustarpeistaan, on ennakoitava, sensitiivinen ja rakastava vauvaa kohtaan.

Vauva kasvaa ja kehittyy nopeasti, mutta tarvitsee kaikessa turvallista aikuista. Vauvan aivot kehittyvät nopeammin kuin missään muussa vaiheessa elämää. Ensimmäiset 1000 päivää, raskauden alusta noin kaksivuotiaaksi asti, ovat ratkaisevan tärkeitä aivojen, tunne-elämän ja vuorovaikutustaitojen kehitykselle. Tänä aikana lapsen saama hoiva, turva ja läheiset ihmissuhteet luovat perustan hyvinvoinnille, oppimiselle ja terveydelle koko elämän ajaksi. Nopeasti kehittyvät aivot ovat erittäin haavoittuvat erilaisille riskitekijöille, kuten stressille, erolle hoivaavasta aikuisesta tai hoivan puutteelle.

Työntekijä voi vahvistaa vauvan osallisuutta kiinnittämällä huomiota vauvan ilmeisiin, eleisiin, ääntelyyn, kehonkieleen ja vireystilaan sekä sanoittamalla niitä ääneen. Vauvan osallisuus vahvistuu silloin, kun työntekijä tarkastelee tilanteita vauvan näkökulmasta. Keskusteluissa voidaan pohtia esimerkiksi, mitä vauva kokee, tarvitsee tai tuntee juuri nyt. Näin vauvalle välittyy kokemus siitä, että hän tulee nähdyksi ja huomioiduksi omana ainutlaatuisena persoonanaan. Varhainen vuorovaikutus on vauvalle elintärkeää, sillä aikuisen katse, kosketus, ääni ja vastavuoroinen läsnäolo auttavat vauvaa rauhoittumaan, kokemaan turvaa ja rakentamaan luottamusta toisiin ihmisiin.

Vauvan hoivaajan ei tarvitse olla täydellinen. Tärkeintä on, että aikuinen pyrkii tulkitsemaan vauvan viestejä ja on vauvan apuna kanssasäätelemässä vauvan olotiloja; lohduttamassa itkevää vauvaa ja leikkimässä kontaktia ottavan vauvan kanssa.

Joskus vanhemman rakastavin teko on luopua vauvasta, jos oma vointi ei mahdollista vauvan riittävän hyvää hoivaa. Silloin ammattilaisten vastuulla on huomata, että perhe tarvitsee apua, ja tunnistaa, jos vauva ei voi hyvin. Ammattilaisen tehtävä on turvata vauvalle mahdollisimman pysyvä ja vakaa kasvuympäristö, jossa vauvan ei tarvitse siirtyä kodista tai aikuisten syleistä toisiin. Vauvojen elämän turvaaminen on yksi merkittävimmistä ja tärkeimmistä aikuisten tehtävistä. Turvallisesti kiinnittyneistä vauvoista kasvaa aikuisia ja yhteiskunnan jäseniä, jotka ovat myös toisia kohtaan empaattisia ja turvallisia.

Tanja Henttonen

erityisasiantuntija, vaativa vauvatyö, Ensi- ja turvakotien liitto

"Työntekijöiden pitäisi olla
nopeampia kodin etsimisessä."

– Lapsi 11 vuotta –

Viesti sisältää mielestäni olennaisen asian lastensuojelun sijaishuoltopaikoista: niiden tulisi mahdollistaa se, että lapsi voi itse pitää paikkaa kotinaan. Koti on muutakin kuin paikka asua: se on turvaa, huolenpitoa ja pysyvyyttäkin. Lapselle kuuluvia asioita.

Lastensuojelussa on määritelty tarkasti, miten sijaishuoltopaikkaa lapselle etsitään. Lapsen edun on oltava lähtökohta. Oikean sijaishuoltopaikan - lapsen näkökulmasta mahdollisesti uuden kodin - löytäminen edellyttää, että sosiaalityöntekijä tuntee riittävästi lapsen tilanteen. Myös lapsen läheisten näkemykset ovat tärkeitä, jotta erilaisia vaihtoehtoja voidaan arvioida. Samalla sosiaalityöntekijän tulee aina selvittää, olisiko lapsen lähipiirissä henkilö, joka voisi osallistua lapsen hoivaan ja huolenpitoon. Sijaishuoltopaikan tulee vastata juuri kyseisen lapsen tarpeisiin, turvata jatkuvuutta sekä mahdollistaa tärkeiden ihmissuhteiden säilyminen. Lapselle ja hänen läheisilleen on annettava mahdollisuus tutustua paikkaan, jotta he voivat kertoa asiasta mielipiteensä.

Tällainen huolellisuus on välttämätöntä lapsen oikeusturvan toteutumiseksi. Lapsen viesti kuitenkin muistuttaa siitä, että tarkkuus voikin näyttäytyä pitkänä odotuksena. Ammattilainen ajattelee arviointia ja päätöksentekoa, lapsi puolestaan kokee epävarmuutta ja pohtii, milloin voi asettua aloilleen ja olla kotona. Meidän ammattilaisten tuleekin pohtia, miten voisimme pitää lapsen odotuksen ja epävarmuuden mahdollisimman vähäisenä, ilman että huolellinen harkinta ja arviointi vaarantuu. Miten annamme lapselle tietoa riittävästi, mutta emme kuormita liiallisesti?

Tämän lisäksi toivon meidän pohtivan keinoja rakentaa yhteiskuntaa, jossa lapset ja perheet saavat tukea riittävän varhain ja oikea-aikaisesti. Silloin yhä harvemman lapsen tarvitsisi odottaa uuden kodin löytymistä.

Johanna Hedman

tiimipäällikkö ja johtava asiantuntija, Lasten suojelemisen tiimi, THL

”Ne miettii kovasti pystyykö asumaan kotona.”

– Lapsi 10 vuotta –

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijänä pysähtyisin tuon lauseen äärelle melko vakavin mielin. Mielestäni lause “Ne miettii pystynkö olemaan kotona” on 10-vuotiaan sanomana merkityksellinen ilmaus, vaikka se ei vielä itsessään kerro, mitä kotona tapahtuu tai miksi lapsi näin ajattelee. Minulle siitä heräisi esimerkiksi seuraavia ajatuksia; Lapsi on tietoinen siitä, että hänen kotona asumistaan arvioidaan. Hän on saattanut kuulla aikuisten puhetta sijoituksesta, huostaanotosta tai siitä, että kotiolojen pitäisi jollain tavoin muuttua. Lapsi saattaa kantaa huolta kodin säilymisestä sekä kotoa pois joutumisesta. Kysymys ei välttämättä ole vain siitä, mitä lapsi ajattelee kodistaan, vaan myös siitä, kokeeko hän olevansa itse vastuussa siitä, saako hän olla siellä. Lapsen puheessa voi olla epävarmuutta ja turvattomuutta.

“Pystynkö olemaan kotona” kuulostaa hieman erilaiselta kuin esimerkiksi “saanko asua kotona”. Sana pystynkö voi viitata siihen, että lapsi kokee kodin ja siellä olemisen jotenkin ehdolliseksi. Pohdin, onko lapselle kerrottu asioista hänen ikätasonsa mukaisesti ja onko hän ymmärtänyt, mitä aikuiset tarkoittavat puhuessaan lastensuojelusta. Haluaisin selvittää, kokeeko lapsi olevansa vaarassa joutua pois kotoa, ja mitä hän itse ajattelee sen tarkoittavan. Samalla pohdin myös, onko lapsi joutunut kuulemaan aikuisten huolia tai keskusteluja tavalla, joka on siirtänyt hänelle liikaa vastuuta. En kuitenkaan tekisi yhdestä lauseesta johtopäätöstä siitä, että lapsi pitäisi sijoittaa tai, että kotona olisi välttämättä jokin tietty ongelma. Oleellista olisi kuulla lapsen oma tarina tämän lauseen takana. Kysyisin lapselta vielä esimerkiksi seuraavia jatkokysymyksiä;

“Kun sanoit, että ne miettii pystytkö olemaan kotona, niin mitä sinä sillä tarkoitit?”
“Ketkä sitä sinun mielestäsi miettii?”
“Miltä sinusta tuntuu, kun aikuiset miettii tällaista?”
“Mitä sinä itse ajattelet siitä, pystytkö olemaan kotona?”
“Onko kotona jotain sellaista, minkä vuoksi siellä on joskus vaikea tai turvaton olla?”
“Mitä toivoisit, että aikuiset tekisivät, jotta kotona olisi hyvä olla?”

Erityisesti kiinnittäisin huomiota siihen, puhuuko lapsi omasta halustaan olla kotona vai siitä, kokeeko hän joutuvansa ansaitsemaan oikeuden olla siellä vai toivooko hän jopa sitä, ettei olisi kotona. 10-vuotiaan ei pitäisi joutua kokemaan, että hänen käyttäytymisensä tai onnistumisensa ratkaisee sen, saako hän olla kotona.

Kati Valén

sosiaalityöntekijä, Pohjois-Savon hyvinvointialue

”Mennä ulkoilemaan,
sen pitäisi pelata shakkipeliä.”

– Lapsi 5 vuotta –

Ensimmäisenä haluan sanoa tälle lapselle, että aivan mahtava vastaus ja ohje työntekijälle, kiitos!

Me työntekijät saatamme välillä unohtaa, kuinka tärkeää onkaan pysähtyä kohtaamiseen, kun on niin kiire auttaa ja ratkaista asioita.

Kuulen tämän viisaan viisivuotiaan ajatuksesta lapsen tarvitsevan kokemuksen, että työntekijä haluaa tutustua juuri minuun, minulle tärkeisiin asioihin ja minulle turvallisella ja luontevalla tavalla. Lapsilla on paljon viisautta ja tärkeitä ajatuksia, mutta niiden sanoittaminen tai oikein ymmärtäminen ei ole välttämättä helppoa, jos aikuinen ei pyri löytämään reittiä juuri tämän lapsen mielenmaailmaan.

Kuulen tämän lapsen ajatuksen myös ohjeena työntekijälle heittäytyä ja uskaltautua mahdollisesti omien mukavuusalueiden ulkopuolelle. Sillä voi olla lapselle arvaamattoman iso merkitys. Tästä heräsi myös miete, kuinka paljon lastensuojelussa lapset joutuvat sietämään ja kokemaan asioita yli oman mukavuusalueen.

Ja lopulta mietin, kuinka tärkeää ja vaikuttavaa onkaan ilo ja leikki, vain olla yhdessä, tässä hetkessä.

Kaisu Koskinen

sosiaaliohjaaja, sijaisperhehoito, Helsingin kaupunki

”Puhutaan lapsista, ettei tehdä tyhmää. Leikitään kivoja juttuja, syödään yhdessä, pelataan lautapelejä, tehdään legoja, puhutaan koulusta.”

– Lapsi 8 vuotta –

Yllä oleva lapsen vastaus herättää minussa ammattilaisena monia ajatuksia. Lapsi luettelee erilaisia konkreettisia yhdessä tehtäviä asioita, joista kaikista välittyy lapsen toive tulla nähdyksi ja kuulluksi. Lapsi kaipaa aikuisen huomiota ja yhdessä tekemistä. Sitä, että joku on kiinnostunut hänestä ja hänen asioistaan. Asia, josta hän kenties on biologisessa perheessään jäänyt paitsi.

Vastauksen ensimmäisestä lauseesta itselle heräsi kysymyksiä. ”Puhutaan lapsista, ettei tehdä tyhmää”. Mahtaako lapsi tarkoittaa puhumista, etteivät lapset tee tyhmää, vai puhumista, etteivät aikuiset tee tyhmää? Jos kyseessä on jälkimmäinen vaihtoehto, herää ajatuksia minkälaiset ovat lapsen kotiolot mahtaneet olla ja mikä hänen mielestään on tämä aikuisten ”tyhmän tekeminen”. Jos taas lapsi kommentillaan on tarkoittanut lapsen tyhmän tekemistä, välittyy kommentista se, että lapsi kaipaa turvallisten rajojen asettamista ja aikuisen johdonmukaista ohjausta ”oikean tekemiseen”.

Vastauksen kirjoittaneelle lapselle haluaisin sanoa, että toivottavasti hänellä on tällä hetkellä elämässään aikuisia, jotka ovat aidosti kiinnostuneita hänestä ja hänen asioistaan. Aikuisia, joiden lähellä on turvallinen olo, jotka opettavat hänelle hyvän elämän taitoja ja ohjaavat häntä elämässä oikeaan suuntaan.

Sonja Siivonen

sosiaaliohjaaja, sijaisperhehoito, Helsingin kaupunki

5.
AUTTAMISKONEITA, JOTKA AUTTAVAT LAPSIA

5 Auttamiskoneita, jotka auttavat lapsia

Tehtäväpaperissa yhtenä tehtävänä oli piirtää auttamiskone ja kertoa, miten kone toimii ja miten se auttaa. Rakensimme myös ohjausryhmässä auttamiskoneita.

Turvallinen koti/"Jokaisella on oikeus
hyvään ja turvalliseen kotiin."

= "Talon aikuiset pitää huolta. Huolehtii, että lapsella
on ruokaa ja paikka nukkua. Ja että lapsi voi käydä
päiväkodissa, eskarissa ja koulussa."

"Huolehtii, että kaikilla on lämmin."

"Koneessa on tulisoihtu,
jotta kaikki pysyy lämpimänä."

"Työntekijä ajaa autoa.
Minä istun kyydissä. Ajetaan toimistolle."
6 v

Auttamiskone auttaa

”Auttaa lapsia.”
8 v

”Itsestään liikkuva auto, joka ajaa auttamaan.”
5 v

”Auttaa kaikessa, lentää, koska osaa/puhuu,
koska osaa/siivota huone, koska osaa, osaa karatea.”
8 v

”Se auttaa tekemään lahjoja, nukkeja ja nugetteja vai
sen kakun. Auttamiskone tekee ympyröitä.
Se toimii, että siitä loppuu patterit.”
5 v

”Se tarvitsee virtaa auttamiseen. Auttaa majan
tekemiseen tyynyillä ja vilteillä.”
9 v

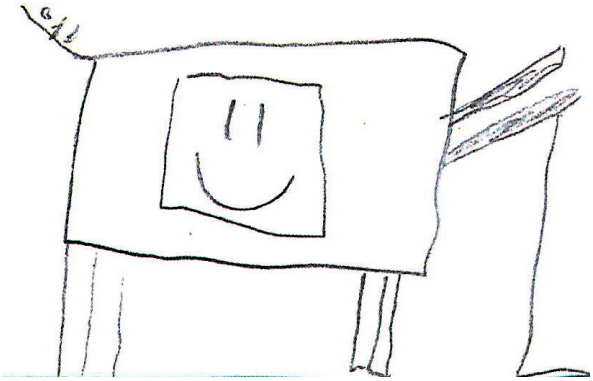

pitää painaa happia
ja sitten kone antaa
vaihto ehtoja miten
voisi auttaa.

11 v

Piirrä auttamiskone ja kerro, miten se toimii

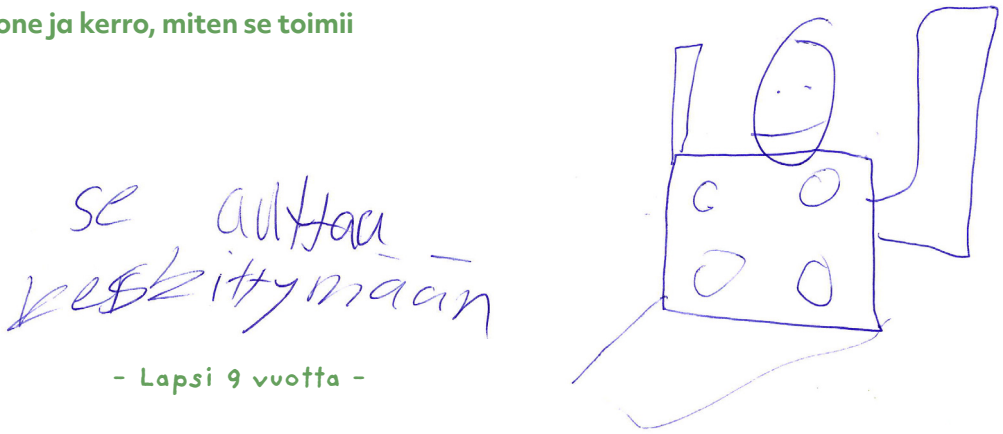

– Lapsi 9 vuotta –

Onpa hienoa, että haluat saada apua keskittymiseen! Keskittymiskyvyn parantamiseksi on olemassa hyvin paljon erilaisia apukeinoja, joista jokaiselle löytyy varmasti jokin sopiva. Jotta minä osaisin auttaa sinua keskittymään, haluaisin ensin tutustua sinuun ja elämääsi. Sovitaanko, että hyppään salamatkustajaksi taskuusi ja seurailen arkeasi muutaman päivän? Jutellaan sitten yhdessä asioista, mitä me yhdessä näemme, aistimme ja kuulemme. Pidäthän minua mukanasi niin kotona, koulussa kuin muissakin paikoissa, joissa vietät aikaa! Minulla on mielessäni kysymyksiä, joihin sinun ei tarvitse heti osata vastata. Voisimme jutella niistä asioista vaikkapa yhdessä leikkiessä, pelatessa, kävellessä, piirrellessä, tai lempimusiikkiasi kuunnellessa.

Minua kiinnostaa tietää, millaisessa kodissa ja perheessä asut? Mitkä ovat sinun elämäsi lempijuttuja, mitkä asiat eivät ole niin mieluisia? Mitkä asiat sinua naurattaa, mitkä harmittaa? Onkohan sinulla lähelläsi joku rakastava aikuinen, joka huolehtii sinusta, muusta perheestäsi ja kodistanne? Onko teillä kotona riittävästi ruokaa ja sopivasti vaatteita kaikille? Koetko olosi kotona ja koulussa turvalliseksi? Huolehtiiko joku aikuinen siitä, että nukut, lepäät ja liikut riittävästi? Onko sinulla lähelläsi aikuinen, jolle voit jakaa ilot, surut, huolet ja murheet? Onko sinulla ainakin yksi kiva kaveri? Mitä kaikkea puuhailet vapaa-ajalla, onko siellä kaikki asiat hyvin? Voisivatko jotkut asiat mennä paremminkin?

Jos mielessäsi oli avun saaminen esimerkiksi koulutehtäviin keskittymisessä, niin sinusta voi tuntua hassulta, että halusin pohtia kanssasi asioita näin laajalti. Mutta usko pois, muun muassa näillä asioilla on iso merkitys meidän ihmisten kykyyn keskittyä. On hankala keskittyä uuteen opeteltavaan asiaan tai taitoon, jos nälkä kurnii mahassa, mielessä on huolia ja murheita, jos aina vain väsyttää, ärsyttää tai jokin asia pelottaa. Kiitos, kun olen saanut tutustua sinuun! Ehkä huomasitkin, että osasta antamistani vinkeistä olikin jo apua tehtävien tekemisessä ja oppitunnilla keskittymisessä, mutta sinua taitaa edelleen mietityttää, että mitä sisaruksillesi ja lemmikeillesi kuuluu?

Kiitos kun sain pohtia kanssasi, mitkä asiat auttaisivat keskittymistäsi. Oli ihana tutustua juuri sinuun.

Jemina Kettunen

erityisopettaja, Sisukas-tiimi Jyväskylä

”Se auttaa aivoja.
Se kehittää aivoja.”

– Lapsi 9 vuotta –

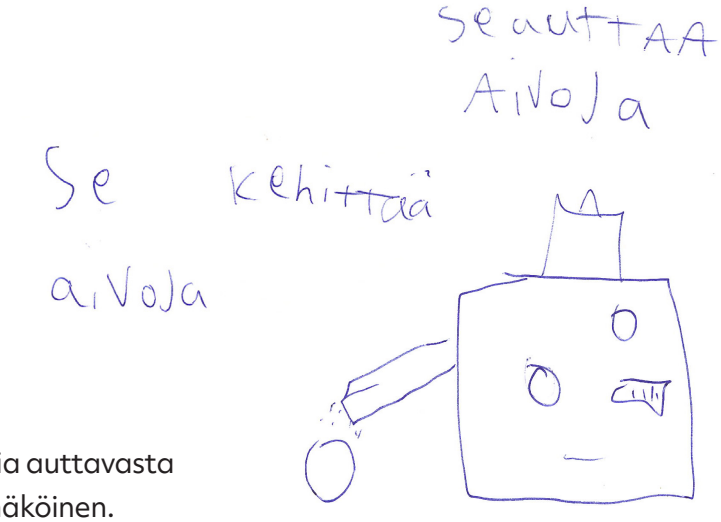

Hei koululainen,
kiitos, kun lähetit minulle kuvan lapsia auttavasta koneesta. Onpas kone ystävällisen näköinen.
Kerroit, että kone auttaa ja kehittää lapsen aivoja.
Onpas hienoa! Koneessa näyttäisi olevan ylhäällä nappi. Onko niin, että aina, kun nappia painaa, kone antaa jotain? Tällä kertaa se antoi jotain pyöreää. Onkohan kyseessä herkullinen kasvispyörykkä tai peräti munkki? Vai voisiko kyseessä olla pyöreä paketti, jonka sisältä löytyisi kaikenlaista, mitä lapsi tarvitsee? Tästä olisi mukava kuulla enemmän.

Hei aikuinen,
kiitos, kun pysähdyt lasta auttavan koneen äärelle. Lapsen aivot ovat sellaisessa vaiheessa, että ne kehittyvät nopeasti. Jokainen kohtaaminen ja jokainen lapsen kokemus muovaavat lapsen aivoja. Aivojen perustarpeista huolehtiminen, siis se, että lapsi saa joka päivä syödäkseen hyvää ja terveellistä ruokaa, pääsee liikkumaan ja käyttämään kehoaan, pystyy nukkumaan riittävän pitkät ja laadukkaat yöunet ja pääsee kehittämään ajatteluaan ja vuorovaikuttamaan muiden lasten ja aikuisten kanssa, on äärimmäisen tärkeää. Lapsi tarvitsee omia ilmaisun kanavia. Lapsen tarinat, kysymykset, piirustukset ja muu ilmaisu ovat tärkeitä. Katso lasta silmiin. Kuuntele. Pystyisitkö mahdollistamaan lapsen terveyttä ja turvallisuutta edistäviä asioita, tai toimintaa, jonka parissa lapsi pääsee oppimaan itsensä ilmaisemista vaikkapa musiikin tai liikunnan keinoin? Voisitko sinä olla se aikuinen, joka puolustaa lapsen ja nuoren oikeuksia haastavissa tilanteissa? Voisitko olla se ihminen, jonka puoleen voi kääntyä yhä uudelleen ja uudelleen? Mikään ei ole parempi sijoitus kuin tulevien sukupolvien aivojen kehittäminen. Heistä tulee sukupolvi, joka kehittyy vahvaksi, nokkelaksi, empaattiseksi, toimivaksi, aktiiviseksi ja ratkaisukeskeiseksi, mutta vain meidän aikuisten antaman lämmön ja turvan avulla. Kiitos, kun olet turvallinen aikuinen.

Minna Huotilainen

professori, aivotutkija, Helsingin yliopisto

”Se toimii halaamalla.”
4 v

”Nappi, josta se auttaa, venyy pitkälle.”
6 v

”Ruokia ja vettä. Pihvillä kone auttaa banaania ja ruokia. Ja kuorella.”
5 v

Auttamiskone hoivaa ja pitää huolta

”Suojelemalla, huolehtimalla.”
11 v

“Koneessa on ilmapalloja, että kone pääsee lentoon ja tiputtaa taivaalta hunajaa.”
6 v

”Auttamiskone on ihminen. Se auttaa käsillä.”
5 v

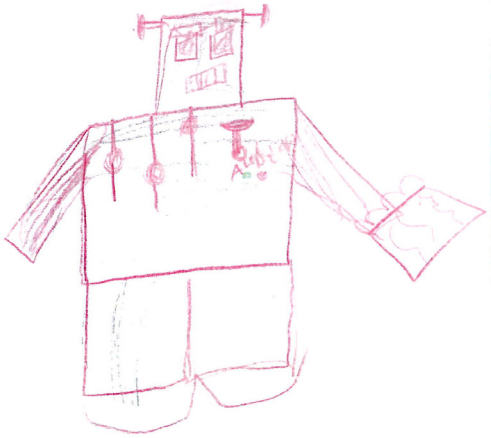

”Tehtävissä, hiusten pesussa, lukea, silittää, hoitaa.”
10 v

Auttamiskone tukee perhehoidon onnistumisessa

Kone vie lapsia uuteen perheeseen.
Se auttaa lapsia valitsemaan uuden perheen.
Kone näkee kuvia eri perheistä.
11 v

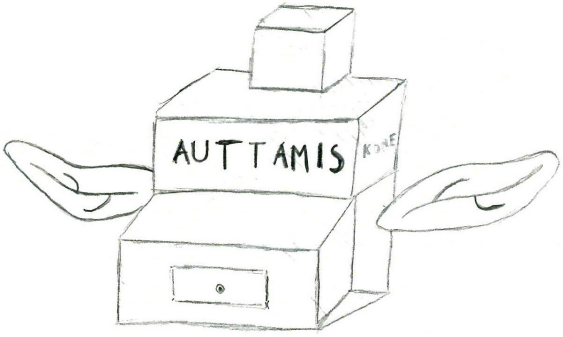

Auttamiskone puhuu

”Se puhuu ja sille voi puhua omista asioista.”
11 v

”Tulostuskone, joka tulostaa
paperia, jossa kysytään ja lukee mitä
sä (työntekijä) kysyt lapsilta.”
9 v

”Kone toimii sillä lailla, että se menee koko
viivan kautta ja kun on mennyt viivan kautta
sydämeen ja sitten voi kertoa sulle ja tietokone
sanoo sen, jonka mä olen sanonut.”
5 v

Voi mikä kunniatehtävä olisikaan saada toimia elämässäsi auttamiskoneen tavoin. Miten tärkeältä tuntuisi saada silittää sinua ja pestä ihoasi, lukea kanssasi kirjaa, piirtää ja maalata. Tanssiksi pistäminen monenlaisen musiikin tahdissa ja erilaisten tunteiden vallitessa vasta ihanaa olisikin! Miten paljon toivonkaan, että voisit ottaa hoivani vastaan, päästää minut lähellesi ja viettää aikaa kanssani.

Haluan nähdä maailmaa sinun silmiesi kautta ja olla luottamuksesi arvoinen. Toivon yhdessä oloomme paljon naurua, hassuttelua ja pieniä, mutta sitäkin merkityksellisempiä hetkiä, joista tulee meidän juttujamme. Tulee varmasti myös päiviä, jolloin olen kiireinen, väsynyt, kireä tai liikaa omissa ajatuksissani. Niissäkin hetkissä tahdon sinun voivan luottaa siihen, että olen sinua varten. Toivon, että yhdessäolossamme näkyisi ja tuntuisi rakkaus. Kiitos, että olet juuri Sinä ihana siinä.

Jaana Vanhatalo
perhehoitaja

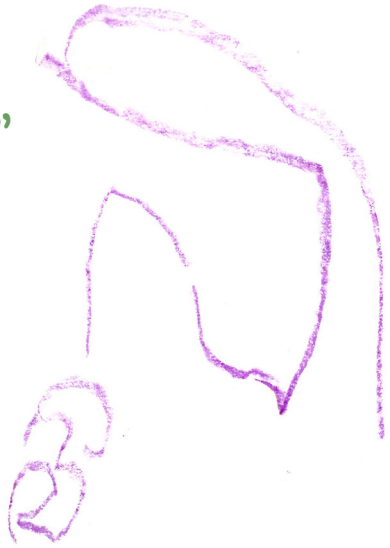

”Auttaa korvaa, kun mulla on korvatulehdus.”

– Lapsi 4 vuotta –

Ensin tulee mieleen, että onkohan lapsella ollut juuri lähiaikoina kipua aiheuttanut korvatulehdus. Tai ehkä hänellä on usein korvatulehduksia, mitkä hankaloittavat oloa.

Kun mietintäni syvenee, tulee vähän huoltakin siitä, että eihän vain lapsi joudu kestämään kipua liiaksi itsekseen.

Toisaalta lapsi on voinut yhtä lailla seurailla jonkun muun kipeää korvatulehdusta, ehkä sisaruksen tai miksei vanhemmankin. Ja koneen avulla huolehtii siitä, että hän saa korvatulehduksen sattuessa omalle kohdalleen heti avun.

Hellyttävää on jotenkin se, että kone auttaa nimenomaan korvaa, eikä lasta itseään. Yhteistyössä korva siis huolehtii lapsesta auttamiskoneen avulla. Huomaan, että mietinnässäni on paljon se, miksi lapsi haluaa nimenomaan korvatulehdukselle auttamiskoneen.

Minkähänlainen kone on? Onko se iso ja sellainen, että sen äärelle asetutaan ottamaan hoitoa korvalle, vai pienempikokoinen mitä voi kuljettaa mukana? Onkohan se sellainen kone, että sitten ei tarvitse mennä lääkäriin, kun omistaa sellaisen? Entä miten se konkreettisesti auttaa ja hoitaa korvaa? Antaakohan kone lääkettä vai onko se enemmän sellainen lohtua tuova kone? Vai kenties molempia? Ehkä se hoksaa vaikka keskellä yötä alkaa hoitamishommiin, jos korva kipuilee. Lohduttaa, lääkitsee ja helpottaa oloa vaikka kertomalla sadun lapsen lempiasioista.

Mitä enemmän tätä korvatulehdusta auttavaa konetta pohdiskelen, huomaan, että alan miettimään minkälaisen koneen olisin itse lapsena monia korvatulehduksia sairastaneena voinut toivoa. Ehdottomasti lempeästi lohduttavan, sellaisen mikä olisi sanonut, että ei ole mitään hätää, ihan kohta helpottaa. Se olisi valmistanut mansikanmakuista lääkettä ja soittanut suloisia unilauluja ja olisin nukkunut sikeästi aamuun asti ja nähnyt ihania unia pupun poikasista ja kissanpennuista ja herännyt hyvillä mielin ilman korvatulehdusta.

Olipa kiva kuulla minkälaisen koneen tämä 4-vuotias keksikään!

Paula Ilkka

perhehoitaja

"Kun vuoronperään halaa jokaista sydäntä niin paha olo menee pois."

– Lapsi 6 vuotta –

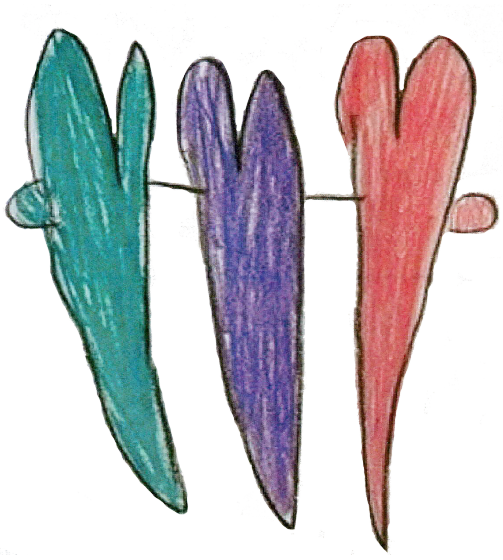

Kehittäjäryhmämme sai kommentoitavakseen kuusivuotiaan lapsen piirtämän auttamiskoneen, joka toimii yksinkertaisella, mutta pysäyttävällä tavalla: *"Kun vuoron perään halaa jokaista sydäntä, niin paha olo menee pois"*. Kehittäjäryhmässämme tämä auttamiskoneen syvällinen viesti herätti paljon ajatuksia.

Auttamiskoneen toiminta kertoo, että jo kuusivuotiaalla lapsella voi olla kyky tunnistaa paha olo ja sanoittaa siihen myös konkreettinen helpotuskeino. Piirroksessa halaaminen, läheisyys ja yhteys toisiin ihmisiin muodostuvat voimaksi, jonka avulla voi helpottaa vaikeaa tunnetta. Tunnetaitojen syvää ydintä on tunnistaa, että pahaa oloa lievittää se, kun sen voi jakaa jonkun toisen kanssa. Sydämet voivat kuvata läheisiä ihmisiä tai kaikkia niitä, jotka tarvitsevat huolenpitoa. Toisten auttaminen voi samalla auttaa myös itseä.

Lastensuojelussa mahdollisuus halata itselleen läheisiä ihmisiä ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys. Aika monet sijaishuollossa asuvat lapset voivat kokea erillisyyden tunteita, joihin voi olla vaikeaa samaistua, jos ei ole asunut sijaishuollossa. Auttamiskoneen viesti haastaa lastensuojelun aikuiset pohtimaan, otammeko lasten pahan olon riittävän vakavasti ja tunnistammeko läheisyyttä kaipaavat lapset. Jos lapsella ei ole turvallista ihmistä, jonka puoleen kääntyä, sisäinen paha olo voi näkyä vetäytymisenä, levottomuutena tai aggressiivisena käyttäytymisenä.

Kuusivuotiaan kohdalla lohdun ja läheisyyden tarve on vielä ymmärrettävää ja sallittua. Sama tarve ei kuitenkaan katoa lapsen kasvaessa. Myös 16-vuotias tarvitsee kokemuksen siitä, että hänen paha olonsa huomataan ja että joku pysyy hänen rinnallaan sekä halaa tarvittaessa. Lapsen auttamiskone kutsuu rakentamaan lastensuojeluun kulttuuria, jossa jokainen lapsi ja nuori kohdataan rakkaudella, lempeästi heidän syvät ja herkät tunteensa tunnistaen.

SOILAkehittäjät

SOILA-koordinaatiohanke, Pesäpuu ry

Piirrä auttamiskone ja kerro, miten se toimii

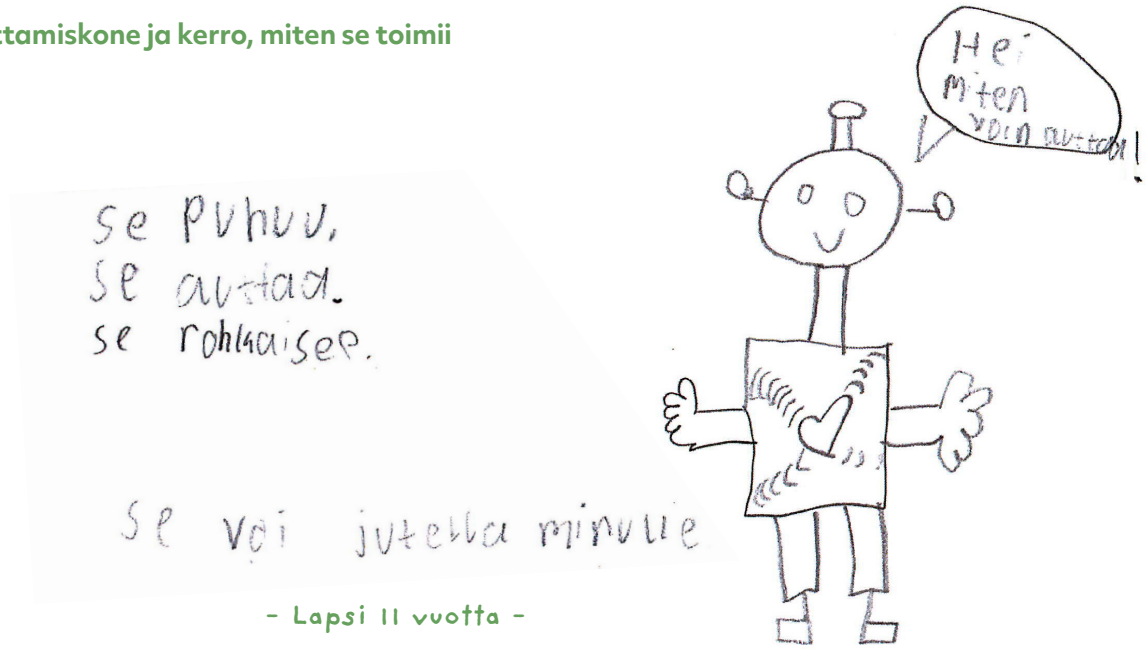

Tässä on ihmisen sosiaaliset perustarpeet, joku jonka kanssa jutella, joka auttaa ja joka rohkaisee. Kaikkea mitä pieni ja vähän isompikin ihminen tarvitsee. Itse puhe auttaa ja kone on kiinnostunut auttamaan sinua ja rohkaisemaan. ”Se voi jutella minua” kertoo, että taiteilija on aivan asioiden ytimessä.

Robotti ja auttamiskone herättää aidon kohtaamisen ja läsnäolon tarpeen. Kuulluksi tulemisen tarve.

Tarve kohtaamiselle ei katoa, vaikka vastassa on kone, varsinkin tässä ajassa, jossa moni asia menee koneille ja tekoälylle.

Tässä on jotain päiväkirjanomaista, että voi olla rautarehellinen auttamiskoneelle.

On jotenkin todella lohdullista, että 9-vuotias toivoo, että auttamiskone rohkaisee. Tässä ajassa on paljon dumaamista ja ihana, että rohkaistaan. Rohkaisu on todella tärkeää.

Auttamiskoneella on sydän, joka sykkii. Joka on se inhimillisyys, mikä ei ole jäätynyt. Lisäksi auttamiskone hymyilee ja silmät ovat auki ja kädet auki: tule luokseni. Lähestyttävä. Sydän ja syli auki. Auttamiskone puhuu ja viestii, että sää et oo yksin. Robotti on kysyvä ja lähestyy heti aiheeseen, että miten voin auttaa.

Pitääkö tehdä tollasia robotteja vai pitäskö meidän aikuisten olla tuollaisia?

Kehittäjänuoret

Pesäpuun Tampereen kehittäjäryhmä

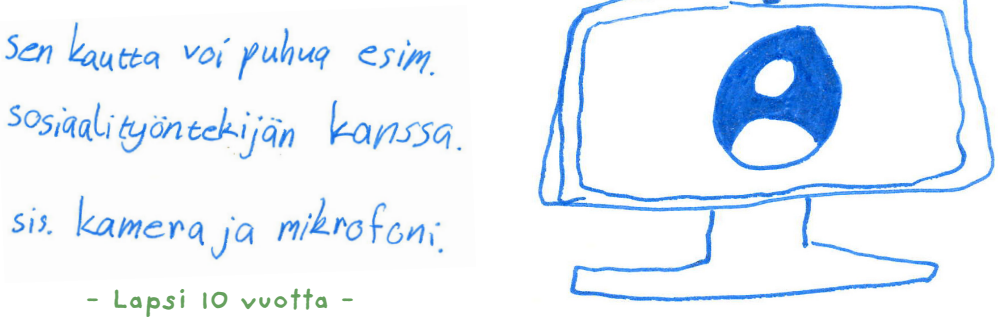

– Lapsi 10 vuotta –

Luottamukselliset puhelut sosiaalityöntekijän kanssa ovat tietysti tärkeitä, mutta lisäksi tarvitsemme muitakin keinoja huolehtia sijoitettujen lastemme turvallisesta kasvusta. Lapset eivät aina edes tiedä, kuka heidän sosiaalityöntekijänsä on. Liian moni lapsi ei keskustele koko sijoituksen aikana kahden kesken oman sosiaalityöntekijänsä kanssa. Me emme voi pistää lapsen koko elämää yhden ihmisen vastuulle – joka ei välttämättä tapaa lasta kuin kerran pari vuodessa laitoksen pullakahvipöydässä.

Laitoksissa ohjaajilla on usein hälytysnapit mukanaan – tai vähintäänkin toimistossa. Mikäli lastensuojelu on tehty nimenomaan lapsen etua ajatellen, miksi sijoitetuille ei ole annettu yhtäläistä mahdollisuutta pyytää apua? Kaikilla sijoitetuilla lapsilla ei ole puhelinta käytössään. Moni ei keskustele kuukausiin kenenkään laitoksen ulkopuolisen kanssa kahdestaan.

Lastensuojelun valvonta on vielä vuonna 2026 puutteellista ja eriarvoistavaa. Lapsen asuinolosuhteiden valvonta riippuu pitkälti hyvinvointialueesta ja resursseista – sekä myös lapsen oman sosiaalityöntekijän asenteista. Sijaishuoltopaikoista ei vieläkään ole virallista rekisteriä tai listausta. Kukaan ei oikeasti tiedä, millaisissa paikoissa ja olosuhteissa sijoitetut lapsemme asuvat.

Edellä mainitut ongelmat tulevat korostumaan entisestään tulevaisuudessa suljettujen erityistason laitosten myötä. Mitä enemmän aikuisilla on valtaa, sitä korkeampi riski väärinkäytöksille ja väkivallalle. Mikäli tiettyjä aikuisia häiritsee lasten oikeus saada apua, kun he kokevat sitä tarvitsevansa, mitä se kertoo heistä?

Lasten hätänappisysteemin pitäisi olla anonyymi ja pois ohjaajien silmistä. Napit voisivat sijaita esimerkiksi vessassa tai lasten huoneissa. Hälytyksen saajan ei tulisi saada tietoonsa hälytyksen aiheuttaneen napin tarkkaa sijaintia (mikä huone) ja kellonaikaa. Napin käytön ei tulisi missään nimessä kantautua realiajassa ohjaajien tietoon. Kohta joku tietysti on sitä mieltä, että ”pian ne ongelmanuoret painelevat niitä nappeja ihan huvikseen”. Kuten on huomattu, lapset valehtelevat vieläkin harvemmin kokemastaan kaltoinkohtelusta ja väkivallasta kuin aikuiset. Suomen on pakko alkaa huolehtia paremmin sijoitetuista lapsistamme – ennen kuin on liian myöhäistä. Emme saa antaa yhteiskunnan ja yksilöiden asenteiden viedä yhdeltäkään lapselta tulevaisuutta. Liian moni katsoo pois. Älä sinä ole yksi heistä.

Sointu

kokemusasiantuntija, Osallisuuden aika ry

”Painetaan käynnistysnappulaa.
Sitten kun kone alkaa savuttaa se on
päällä. Ja sitten kirjainnappuloista
tulee eri jutskia. Sitten lapsi
menee hihnaa pitkin
sijaisvanhemman luo.
Ne vanhemmat, jotka ei pysty
huolehtimaan lapsista pistää ne hihnalle
ja ne menee sijaisvanhempien luo.

– Lapsi 7 vuotta –

Kuvan auttamiskone on luova ja kekseliäs ratkaisu. Lastensuojelu on oikean maailman auttamiskone, ja vaikka kaikki ei tapahdukaan nappia painamalla, niin ajatus on sama. Kuvan henkilöt ovat iloisia ja lopputulos auttaa kaikkia osapuolia. Virallisten käsitteiden ja monimutkaisten kuvailujen takia koko asia saattaa kuulostaa pelottavalta tai hämmentävältä lapsen korvaan, mutta yksinkertaistettuna asia vaikuttaa helpommalta ymmärtää ja hyväksyä, etenkin kun lapset tietävät sen auttavan heitä ja vanhempiaan.

Kuten tekstissä on hienosti kuvattu, ne vanhemmat, jotka eivät pysty huolehtimaan lapsistaan, antavat heidät joillekin joilla on siihen paremmat lähtökohdat.

Lastensuojelussa pidetään huolta myös siitä, että koneen toisessa päässä odottaa mahdollisimman hyvä ja lapsen tarpeita vastaava koti. Kyseinen auttamiskone on hyvä näkökulma, jossa yhdistyy lastensuojelu ja yhä koneellistuvampi maailma. Silti varmasti jokainen meistä toivoo, että lapsia ei tarvitsisi laittaa ”lastensuojelun koneeseen”.

Minja

SOS-Kehittäjänuori, SOS-Lapsikylä

Auttamiskone tuo iloa

”Pitää painaa tästä (hymynaamoja), sitten kone rätisee ja sitten siitä hyppii hymynaamoja.”
9 v

Auttamiskone opettaa ja rohkaisee

”Älä lyö muita. Älä hauku muita. Tee sitä mitä haluat toisen tekevän sinulle. – kone toimii puhumalla ja opettamalla.”
10v

”Koneessa on dinosaurus, joka kertoo turvallisuusohjeita, ettei kukaan tee mitään vaarallista.”

”Auttamiskone on sellainen, joka kirjoittaa ja piirtää ja tekee sellaisia tehtäviä. Tehtävien avulla katsotaan kuinka taitava sä olet. Kone tekee tallaisia hymynaamoja, jos on iloinen ja piirtää tollaisen nallen.”
8 v

”Paha ukkeli laitetaan koneen sisälle ja sitten se tulee ulos ja se osaa auttaa kaveria.”
5 v

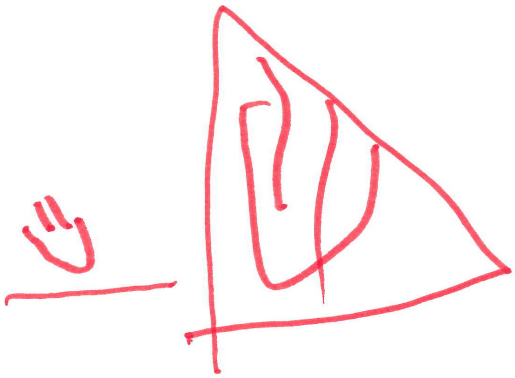

”Tästä nappulasta painetaan
ja sitten siitä tulee rauhaa ja iloa.”

– Lapsi 6 vuotta –

Lapset ovat kaikkina aikoina tarvinneet maailmanlaajuisesti rauhaa ja iloa. Laajassa mittakaavassa me aikuiset olemme pahoin epäonnistuneet tekemään todeksi nämä lasten tarpeet, vaikka vastuu on ollut meidän. Emme ole selvästikään osanneet painaa oikeita nappuloita, joten eipä ihme, että 6-vuotias toivoo auttamiskonetta, josta tulisi rauhaa ja iloa.

Vaikka isossa kuvassa todellisuus on tämä, minut tämän 6-vuotiaan lapsen auttamiskone vei ensimmäisenä omaan mukavaan muistooni: hetkeen, jolloin sain mummoltani posliinimukin joululahjaksi. Mummo harrasti posliinimaalausta vuosikymmeniä ja kerran hän todella oli kietonut somaan pakettiin mukin, jossa oli hänen kauniilla käsialallaan maalattu kultainen teksti ”Iloinen sydän, rauhaisa koti, on elämän onni”. Muki on edelleen ehjä, olenhan vaalinut sitä aarteenani. Olen myös usein miettinyt sen tekstiä. Olin onnekas, koska mummo tarjosi minulle rauhaa, turvaa ja iloa. Edelleen minulla on hänestä mukavat ja iloiset muistot sydämessäni. Olin myös siitä onnekas, ettei hän ollut elämäni ainoa turvallinen aikuinen.

Tunteaksemme itsemme iloisiksi ja rentoutuneiksi, tarvitsemme usein ensin rauhaa ja turvaa. Minulla ei ole ollut ketään kenen kanssa olisin kokenut niin kuplivan iloisia hetkiä kuin mummoni kanssa, joten siitäkin tiedän, että hänen kanssaan olin turvassa. Saatoimme joskus nauraa vedet silmissä aivan hillittömästi, ei tarvinnut kuin vilkaista toiseen ja hihitys vain yltyi. Rauhan ja ilon kokemus syntyykin suhteessa muihin. On tutkittu, että jo yksi turvallinen aikuinen voi riittää ja muuttaa lapsen koko elämän. Minä toivon sydämestäni, että tämä 6-vuotias lapsi kohtaa ihmisiä, joilla on tarjota hänelle rauhaa ja iloa. Kone kun ei koskaan korvaa inhimillistä läsnäoloa. Työssäni sijaishuollon lasten parissa olen valitettavasti usein nähnyt vastakkaisia asioita, koska lapsilla on traumoja, joiden vuoksi he kokevat äärimmäistä pelkoa, levottomuutta ja surua. Sijaiskodeissa rauha ja ilo onneksi usein löytyy, mutta sydämessä vaikeat tunteet kaihertavat pitkään. Traumojen työstäminen vaatii paljon.

Muki oli, ja on edelleen, minulle ehkä vähän kuin auttamiskone, se vie minut surullisinakin päivinä muistoihini -iloisiin hetkiin mummoni kanssa. Muistojen myötä olen myös palannut ajatuksissani siihen mitä tarvitsin lapsena. Ja olen todennut, että samoja asioita tarvitsen edelleen ja näitä asioita taidamme kaikki tarvita, olemme sitten lapsia tai aikuisia: Rauhaa ja iloa.

Maria Autio

lastensuojelu sosiaalityöntekijä YTM, Pirkanmaan hyvinvointialue

”Surullinen lapsi menee koneeseen ja iloinen lapsi tulee ulos.”

– Lapsi 9 vuotta –

Mitä auttamiskoneessa tapahtuu?
Näin 9-vuotias lapsi kuvasi auttamista surusta iloon. Ajatus auttamiskoneesta surun lepyttäjänä on pysäyttävä. Mitä koneen sisällä oikein tapahtuu, kun lapsi astuu sisään surullisena, ehkä peloissaan, vihaisena tai yksinäisenä ja tulee ulos vähän iloisempana? Onko koneessa taikanappuloita, jotka poistavat surun vai mitä siellä oikein tapahtuu?

Kuvittelen, että auttamiskone on lapsen mielikuva lohduttamisesta. Mielikuvissaan lapsi uskaltautuu aikuisen lähelle. Auttamiskoneesta tulee lämmin syli, joka kannattelee lasta. Ehkä hänen päälleen laitetaan huopa, häntä keinutellaan ja silitetään. Lapsen kehoon virtaa lämmintä, rakkaudellista voimaa. Hän tulee lohdutetuksi.

Todellisuudessa lapsen suru voi olla kaikille hyvin raju, pelottava ja repivä.

Jossain vaiheessa auttamiskoneen aikuinen kysyy lempeästi: ”Mitä sinulle on tapahtunut?”, ja jää kuuntelemaan vastausta. Lapselle ei ehkä ole sanoja. Mutta silti hänelle voi tulla tunne, että hänen kokemuksensa otetaan vakavasti. Auttamiskoneen sylissä ei ole salaisuuksia eikä sellaisia asioita, joita lapsi ei voisi ilmaista tai sanoa ääneen. Auttamiskoneessa lapsen suru on todellinen.

Lapsen surulla voi olla monia lähteitä. Sijaishuollossa asuvan lapsen elämässä sijoitus ei välttämättä ole ensimmäinen suuri kuormitustekijä, vaan se voi tulla jo valmiiksi erittäin kuormittuneen elämäntilanteen päälle. Lapsi voi surra läheisen ihmisen kuolemaa, muuttoa, sairautta, eroa tai ikävää. Menetykset ja muut kuormittavat kokemukset voivat kasaantua ja toistua. Yksi menetys on eri asia kuin useat peräkkäiset menetykset. Samalla lapsi on tärkeässä ja herkässä kehitysvaiheessa.

Turvassa voi tapahtua muutosta.

Auttamiskoneen tärkein elementti on se, ettei lapsi ole koneessa yksin. Hänen rinnallaan on aikuinen, joka kulkee mukana surun matkalla. Kestää lapsen surun. Kun lapsi tulee koneesta ulos, suru ei ole välttämättä kadonnut. Mutta ehkä olo on vähän turvallisempi. Ehkä jokin asia on selvinnyt. Ehkä lapsi tietää, ettei hänen tarvitse selvitä yksin. Auttamiskoneen tärkein tehtävä on muuttaa yksin kannettu suru yhdessä kannettavaksi.

Johanna Barkman
PsM, kehittämispäällikkö, Pesäpuu ry

Piirrä auttamiskone ja kerro, miten se toimii

"Kone nostaa hyviä asioita lapsille ja pahat asiat, kone ajaa niiden päältä."

– Lapsi 11 vuotta –

Onpa kätevän ja voimakkaan kuuloinen kone! Aika moni meistä aikuisistakin varmasti toivoisi välillä auttamiskonetta apuun. Pohdin, että ainakin sotien päältä saisi auttamiskone ajaa vaikka heti!

Auttamiskoneessa se kuulostaa hienolta ominaisuudelta, että se nostaa hyviä asioita lapselle. Auttamiskone vaikuttaa sellaiselta vehkeeltä, että se osaa myös aika hyvin aavistella, minkälaiset asiat ovat lapselle hyviä. Se on aika mainio ominaisuus, että se osaa nostella kullekin lapselle juuri oikeita hyviä asioita. Juuri sellaisia, joita lapsi tarvitsee ja toivoo.

Auttamiskonetta ei aina ole saatavilla, vaikka sitä toivoisikin. Mietin, voisivatko aikuiset kuitenkin olla sellaisia ihmisenmuotoisia, pehmeitä auttamiskoneita? Voisivatko aikuiset riittävän usein pysähtyä miettimään, mitä juuri tämä lapsi tarvitsee ja toivoo? Vaikka me ihmiset ei olla yhtä tehokkaita ja taitavia kuin auttamiskone, niin meillä on kuitenkin erityinen supervoima: me voidaan miettiä omia ja toisen oloja, tunteita ja kokemuksia ja jutella niistä. Jos toinen on vaikka surullinen, me voidaan tuntea sitä toisen surua. Se on aika ihmeellistä.

Me aikuiset ei aina pystytä ajamaan pahojen asioiden päältä tai hävittämään ikäviä ja raskaita asioita kuten auttamiskone. Mutta pohdin, että me voidaan silti olla lapsen kanssa sen pahan ja raskaan äärellä. Me aikuiset voidaan sanoa lapselle, että sinä et enää ole tämän asian kanssa yksin. Kaikkien lasten elämässä pitäisi olla sellaisia aikuisia, jotka eivät pelkää pahoja asioita. Sellaisia puunkaltaisia, isoja ja vahvoja aikuisia, joilla on niin vahvat juuret, etteivät kaadu kovassakaan tuulessa. Jotka voivat auttaa lapsia pikkuhiljaa olemaan enemmän turvassa.

Nina Pyykkönen

erikoispsykologi, psykoterapeutti

”Se osaa leikkiä ja näyttää vauvalle leluja ja istua vauvan kanssa ja hoitaa vauvaa.”

– Lapsi 5 vuotta –

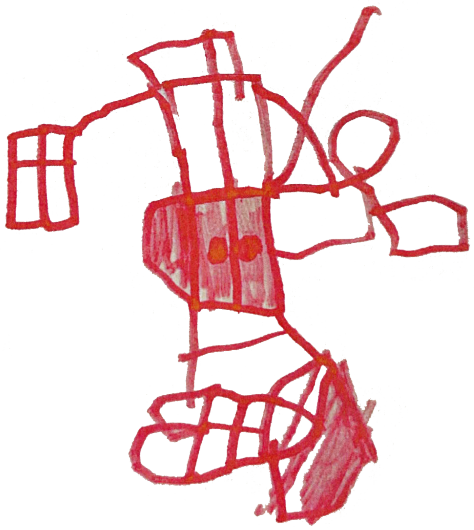

Leikin ihmeellinen auttamisvoima

Jos aikuista pyydettäisiin keksimään auttamiskone, leikkiminen ei varmaan olisi ensimmäisenä mielessä. Viisivuotias kuitenkin osoittaa meille, miten tärkeä sija leikillä on lapsen elämässä. Se, joka leikkii lapsen kanssa, auttaa lasta.

Leikin auttava voima on monitahoinen. Leikki tuottaa lapselle iloa ja ilosta hän saa voimaa, jota tarvitaan ihan erityisesti silloin, jos elämä on raskasta. Ilo tuo elämään merkityksellisyyttä, jota pelkkä perustarpeiden tyydytys ei tuo. Leikissä lapsi saa olla aktiivinen toimija, joka ei ole aikuisten toiminnan kohde, vaan se, jonka ajatuksilla ja tunteilla on merkitystä ja se, joka saa asioita tapahtumaan.

Jos kone kykenisi samaan kuin ihminen parhaimmillaan, leikki voisi olla dialogista leikkiä, jossa kumpikin kuuntelee toista. Silloin leikistä syntyy jotain, mitä kumpikaan ei olisi voinut arvata ja mihin kumpikaan ei olisi pystynyt yksin. Ihmisten välisessä leikissä on huikea mahdollisuus myös ilon jakamiselle. Jaettu ilo kertoo lapselle, että hän on arvokas sille toiselle, kun se toinen iloitsee hänen seurassaan ja hänen seurastaan.

Leikkiä on se, mikä on hauskaa, vapaata ja itseisarvoista, eli sitä ei tehdä jonkin tavoitteen vuoksi, vaan tekeminen itsessään on mielekästä siinä hetkessä. Aikuisen, joka haluaa auttaa lasta, kannattaa uskaltaa heittäytyä leikkimään ja heittää hetkeksi kaikki aikuismaailman vaatimukset mielestään – silloin saattaa syntyä jotain sellaista hyvää, mitä aikuinen ei olisi osannut edes keksiä.

Johanna Kaitsalmi

TtT, Kohtaamistaito-koulutuspalvelut

6.

”HALUAISIN, ETTÄ LASTENSUOJELUSTA PUHUTTAISIIN POSITIIVISEMMASSA VALOSSA.”

6 ”Haluaisin, että lastensuojelusta puhuttaisiin positiivisemmassa valossa.”

Turvasataman nuorten kommentit lasten vastauksiin ja toiveet työntekijöille.

Turvasataman nuoret pohtivat lasten kampanjaan tulleita vastauksia ja antoivat ohjeita työntekijöille. Nuorilla itsellään on kokemusta lastensuojelusta. Keskustelussa oli mukana yhdeksän nuorta. Nuorten tilaisuus järjestettiin Pesäpuun, Osallisuuden Ajan ja Auta Lasta ry:n Veturoinnin Nuorten Turvasatama-yhteisössä. Keskustelu käytiin Turvasataman anonyymilla Discord-serverillä. Nuorten Turvasatama on lastensuojelusta kokemusta omaaville 13–29 -vuotiaille nuorille tarkoitettu oma, monikanavainen verkkoyhteisö. Tähän on poimittu nuorten kirjoittamia vastauksia autenttisina nuorten sanomina. Työntekijän esittämät kysymykset nuorille on lihavoitu.

Lapsilta kysyttiin: Mitä sinulle tulee mieleen sanasta lastensuojelu. Tosi moni lapsi vastasi ”ei mitään”. Mitä ajatuksia teissä herättää se, että lapset eivät oikein osanneet vastata tähän?

”Varmaan, että heille ei ole kerrottu mitä lastensuojelu on.”

”Siitä näkee että lastensuojelusta ei kerrota lapsille, ainakin ite näkisin et se ois hyödyllistä käydä läpi ikätasoisesti et mitä se tarkoittaa.”

No, onko teille kerrottu riittävästi mitä ”lastensuojelu” tarkoittaa?

”Pienenä se oli vähän niikuin kirosana, jos tiesi mikä se on oli vähän niinkuin rangaistus.”
”Mähä siis aina pelkäsin ku mainittii ’lasu’ mut loppuje lopuks oppinu ettei oo nii hirveet.”

”Joo kyllä mä tiedän mitä se tarkoittaa mutta sillo pienenä tiesin vaa että se on sitä että lapset viedää pois vanhemmilta eikä niitä nää enää ikinä.”

”Sama, pelkäsin yli kaiken lasu ilmotuksia mut ei ne aina meinaa hirveintä mahollista asiaa.”

Jos olisit nyt itse lapsi, miten olisit toivonut että sinulle asiasta puhutaan tai mitä kerrotaan?

”Ois mun mielestä tärkeetä että lastensuojelusta puhuttais ikätasoisesti jo melkeenpä tyyliin päiväkodista/eskarista alkaen, koska se voi olla tosi iso apu jollekkin.”

”Haluaisin että lastensuojelusta puhuttaisiin positiivisemmassa valossa, ei se aina tarkoita esim sitä että lapsi viedään pois.”

”Just ehkä sitä että lasu ei suoraan tarkoita että joutuu laitokseen / sijoitukseen, ja että vaikka oisi lastensuojelun asiakas, ei tarkoita että henkilö olisi aina esim. hankala lapsi/nuori tai muuta tämmöstä, koska syitä sijoitukseen tai ihan vaan lasun tekemiseen on paljon!”

”Mulle ainaki sanottii et huostaanotto oli mun syy, ja puhuttiin muutenki haukkuvasti ja sellasia asioita mitä olisi aikuisen pitäny pitää itsellään.”

”Olin niin pihalla lastensuojelusta sillo pienenä ku ei mulle kerrottu mitä tapahtuu ja miksi jne.”

Tuleeks vielä mieleen jotain, miten olisitte halunneet, että teille asiasta puhutaan? Tai mitä kerrotaan?

”Mä oisin halunnut pienenä tietää että sossuja ja lasuja ei tarvittis pelätä vaan ne tehdään et voi auttaa.”

”Iteki aluks pelkäsin mut nykyää oon iha jumalattoma kiitolline heil.”

Lapsilta kysyttiin, mitä tulee mieleen sanasta ”lastensuojelu”. Samaan kysymykseen muutama lapsi vastasi, että lastensuojelu auttaa lapsia. Mitä ajatuksia tämä vastaus herättää?

”Se on musta hyvä että joillain on edes sellanen käsitys et lastensuojelu auttaa.”

”Hyvä vastaus koska sitähän lastensuojelu yrittää parhaansa tehdä.”

Lapsilta kysyttiin myös: Miten työntekijän pitäisi auttaa lapsia? 5-vuotias lapsi vastasi, että pitäisi auttaa kertomalla asioista. Mitä ajatuksia tämä herättää?

”Mun mielestä ihan hyvä, koska kertomalla yleensä tieto yms. leviää.”

”Siitä kyl huomaa että lastensuojelu on tosi vaiettu asia ja monesti lapsia ei kuunnella ennen sitä lainmukaista ikää, en nyt muista oliko se 10 vai mikä”

”Se että just kertoo lapselle että mitä tapahtuu on todella merkityksellistä, se just vähentää esim. pelkoa siitä, ja myös ylipäätänsä antaa tietoa miten kaikki etenee, ja huomaa hyvin vahvasti sen että lapsille puhutaan hyvin vähäisesti jos edes yhtään.”

Mitä kaikkea tietoa teidän mielestä työntekijän olisi hyvä antaa lapselle?

”Kertoa ikätasosesti esim. jos on huostaanotto, mitkä johti siihen, tai ikätasosesti tukitoimista ja mitä niillä haetaan ja halutaan auttaa”

”Mitä heidän esim. työtehtäviin kuuluu ja semmost, mikä ei oo liia rankkaa kerrottavaa esim. 5 vuotiaal”

”Mulle ei edes kerrottu minne mennään ku mua vietiin sijaisperheeseen.”

”No just että miten asiat etenee, miksi lasu on tehty, minkälaisia tuki mahdollisuuksia on jne. Ikätasoisesti noi siis, sellaisella tavalla että lapsi varmasti ymmärtää mikä on tilanne, ja miten siitä edetään.”

”Oikeest tärkein asia olis että sitä lasta kuunneltaisiin…. ”

”Lastensuojeluu pitäs kyll tuoda enemmän esille ja just niitä hyviä puolia ja miten se auttaa lapsia/nuoria.”

Useampi lapsi vastasi, että lapsia pitäisi auttaa kysymällä ja puhumalla. Mitkä asiat on auttaneet teitä nuorempana siinä, että ootte uskaltaneet puhua työntekijöille? Vai ootteko uskaltaneet?

”En oo oikeen uskaltanu koskaan. Jotenkin oon aina pelänny et jotain pahaa tapahtuu jos kerron ”pahoja” asioita.” ”En oo uskaltanu puhuu hirveemmi kellekkää.”

”Mulle itselle oli paras että esimerkiksi sossun tapaamiset oli sijaisperheen kotona niin ei tarvinnut mennä esim sosiaalitoimistolle”

”Varmaa ite sossuil puhumises autto se ku sehä siis lähti siitä, et menin koulus kuraattori puheil. Joku melkei kerra viikos oli aika ja juteltii, enneku hän sit laitto ekan lasun menemää Sit siin seki ku samaa aikaa sisäsesti halusin parantuu ja samaa aikaa en, mut se ’haluan parantua’ puoli voitti ni muistan et välil ihan itkin äänee ku selitin asioit puhki”

Onko jotain, mikä olis helpottanut sitä puhumista?

”Varmaan se että ensin oltais vähän edes tutustuttu ettei tarvis ventovieraalle kertoo syviä asioita. Sit kans se et selitetään etukäteen mitä joistain asioista voi seurata”

”Jep, se tuntuu vähän jopa siltä että itellä ei oo mitään väliä jos heti ensitapaamisella mennään vaan asiaan ilman että lasta/nuorta kuunnellaan ja ollaan kiinnostuneita senkin asioista.”

”Mulle oli kans tärkeää että oma sossu oli sama mahdollisimman kauan, mulla oli hyvä tuuri et mulla vaihtui sossu vain kerran 11 vuoden aikana.”

Millaisia ohjeita te antaisitte lasten kanssa työskenteleville lastensuojelun työntekijöille?

”Ota kontaktia lapsen tasolla, älä oleta että lapsi ymmärtää kaiken”

”Varmaan että kannattaa olla kärsivällinen ja mahdollisimman lähestyttävä, jotta lapsi saa rakennettua hyvän ja avoimen suhteen työntekijään. Noi tuli nyt mieleen”

”Mulla ainakin annettiin aikaa vastata/keksiä vastaus (välil saatto ol pari minuuttii iha piinaavaa hiljasuus), ni se ainaki...”

”Sanoisin että ihan vaan jo se että kertoo miten kaikki etenee, ottaa kontaktia ikätasoisesti / lapsen ymmärrystason mukaisesti, ja just ei oleta että lapsi aina ymmärtää asioita mistä puhutaan. Myös kärsivällisyys on todella tärkeää, koska lapsella voi kestää jo vain siinä että saa pohdittua mitä sanoo menee aikaa. Se että on helposti lähestyttävä vaikuttaa paljon. Ja sit että just kysyy että onko mitään mitä lapsi haluaisi tietää asiasta vielä syvemmin kuin nää perus ”ukk” jutut lastensuojelusta”

Kirjoita tsemppilause / voimalause kampanjassa mukana olevalle lapselle

”Oot tärkeä ja sinua rakastetaan ♥”

”Asiat tulee 100% järjestymään,
vaikkei se siltä välttämättä
juuri nyt tunnu.”

”Muista että olet tärkeä, ja siun tunteet ja
olotilat on hyväksyttäviä! Vaikka elämä
tuntuisi hankalalta juuri nyt, ole luottavainen
tulevaisuuteen, vaikka se kuullostaa pelottavalta,
lupaan että kaikki järjestyy ajallaan.”

7.

LASTEN TUOTTAMAN TIEDON POHJALTA TEHTY OHJEISTUS TYÖNTEKIJÖILLE

Lasten
TOIVEITA TYÖNTEKIJÖILLE:

Kuuntele lasta

Rohkaise lasta ja anna hyvää toivoa

Varmista, että lapsella on turvallinen koti ja ruokaa

Korjaa säröllä oleva sydän

Käytä tunnekortteja, ne helpottaa puhumista

Kysy, miten lapsella menee

Kerro asioista

Tee tehtäviä lapsen kanssa ja leiki

Mieti kovasti, pystyykö lapsi asumaan kotona. Jos ei, niin ole nopeampi kodin etsimisessä

Pesäpuu ry

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Lähteet

Forsell Martta & Klutas Aamu 2025. Sijoitukset kodin ulkopuolelle 2025. Tilastoraportti 14/2026. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Saatavilla: Sijoitukset kodin ulkopuolelle 2025

Hokkila Kirsi 2023. Lastensuojelu asiakkaiden silmin. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/2023. Lastensuojelun Keskusliitto. Saatavilla: Lastensuojelu asiakkaiden silmin

Kalliola Susanna & Paaso Sari-Anne (toim.) 2021. Lasten oma vaikuttamiskampanja: ”Että olisi mahdollisimman hyvä olla lapsien”. Pesäpuu ry. Saatavilla: Etta-olisi-mahdollisimman-hyva-olla-lapsien.pdf

Lehto-Lundén Tiina & Nila Laura 2026. Mitä kuuluu, lastensuojelun avohuolto? Selvitys hyvinvointialueiden lastensuojelun avohuollon nykytilasta ammattilaisten näkökulmasta. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2026. Lastensuojelun Keskusliitto. Saatavilla: Mitä kuuluu, lastensuojelun avohuolto?

McTavish Jill & McKee Christine & MacMillan Harriet 2022. Foster children’s perspectives on participation in child welfare processes: A meta-synthesis of qualitative studies. PLoS ONE 17 (10), 1–18. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0275784

Paasivirta Annukka & Väistö Mari (toim.) 2021. Pienten lasten turvallinen osallisuus. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 6/2021. Lastensuojelun Keskusliitto. Saatavilla: Pienten lasten turvallinen osallisuus

Paaso Sari-Anne & Vario Pipsa 2025. Jotta lapsia kuultaisiin - Salapoliisitoiminnan opas lasten osallisuuden vahvistamiseen lastensuojelussa ja sen kehittämisessä. Pesäpuu ry.

LIITTEET

Tiedote lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja huoltajille

Ohje aikuisille

Kirje lapselle

Lapsen tehtäväpaperi

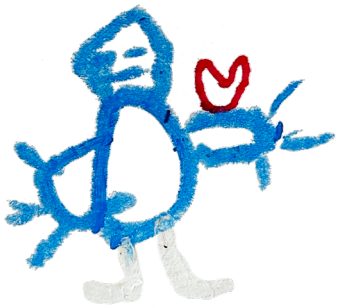

Lastensuojelu
LASTEN SILMIN
-KAMPANJA

Tiedote huoltajille ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle

Olemme toteuttamassa valtakunnallista kampanjaa, jonka tavoitteena on kerätä alle 12-vuotiaiden lasten ajatuksia ja toiveita lastensuojelusta ja lasten auttamisesta.

Kampanjassa lapset saavat täyttää nimettömästi tehtäväpaperin, jossa ei kysytä mitään lapsen henkilökohtaisia tietoja. Yksittäistä lasta ei voi tunnistaa tehtäväpaperista. Tehtäväpaperin täyttäminen on täysin vapaaehtoista.

Lasten vastuksista tehdään koonti sekä lapsille että aikuisille.

Lasten tuottaman tiedon pohjalta kirjoitetaan raportti sekä tehdään kehittämis- ja vaikuttamistyötä. Raportti tulee julkisesti ja maksutta luettavaksi sekä Pesäpuun että Lastensuojelun Keskusliiton sivuille. Raporttiin tulee lasten vastauksia tekstimuodossa sekä mahdollisia lasten piirroksia kuvina.

Yksittäiset tehtäväpaperit hävitetään asianmukaisesti sen jälkeen, kun ne on dokumentoitu raporttiin.

Mikäli ette halua, että lapsi osallistuu tässä tiedotteessa kuvatun tehtävän tekemiseen, teidän tulee ilmoittaa asiasta viikon kuluessa lapsen työntekijälle tai perhehoitajalle.

Annamme mielellämme lisätietoa kampanjasta. Voit olla meihin yhteydessä:
Sari-Anne Paaso, Pesäpuu ry, sari-anne.paaso@pesapuu.fi
Sanna Tchaplinski, Lastensuojelun Keskusliitto sanna.tchaplinski@lskl.fi

Pesäpuu ry

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Lastensuojelu
LASTEN SILMIN
-KAMPANJA

Ohjeet aikuisille

Olemme toteuttamassa valtakunnallista kampanjaa, jonka tavoitteena on kerätä alle 12-vuotiaiden lasten ajatuksia ja toiveita lastensuojelusta ja lasten auttamisesta.

- Kerro lapselle kampanjasta lapsen kirjeen avulla.
- Informoi lapsen huoltajia kampanjasta ja lähetä tiedote.
- Kampanjaan voivat osallistua kaikki alle 12-vuotiaat lastensuojelun asiakkuudessa olevat lapset niin avo- kuin sijaishuollossa.
- Kysy lapselta, haluaako hän osallistua. Motivoi lasta mukaan, mutta anna hänelle myös mahdollisuus olla osallistumatta.
- Näytä lapselle tehtävämoniste ja kerro, että lapsi voi itse kirjoittaa tai piirtää vastauksensa tehtäviin tai anna vaihtoehto siihen, että aikuinen voi kirjoittaa lapsen vastauksen ylös. Jos aikuinen kirjaa lapsen vastauksen, huolehdi, että vastaus on sanasta sanaan juuri niin kuin lapsi on sanonut. Tarkista lapselta, että kirjoitit oikein.
- Ethän ohjeista tai johdattele lasta vastaamaan, vaan anna lapsen vastata juuri niin kuin hän itse haluaa. Kaikki vastaukset ovat hyviä.
- Vastausmonisteeseen laitetaan lapsen ikä. Mukaan ei laiteta nimeä eikä muita tunnistetietoja.

Palaute lapsen tehtävä meille 31.5.2026 mennessä joko sähköisesti osoitteeseen toimisto@pesapuu.fi ja/tai postissa osoitteeseen Pesäpuu ry, Ilmarisenkatu 17 A, 40100 JYVÄSKYLÄ.

Kerro lapselle, että lähetät vastauksen, ja että kaikista lasten vastauksista tehdään lapsille ja aikuisille omat koonnit. Kiitä ja kehu lasta osallistumisesta. Käytämme lasten vastauksia vaikuttamistyössä, jotta aikuiset tietäisivät, millaisia ajatuksia ja toiveita lapsilla on.

Annamme mielellämme lisätietoa kampanjasta. Voit olla meihin yhteydessä:
Sari-Anne Paaso, Pesäpuu ry, sari-anne.paaso@pesapuu.fi
Sanna Tchaplinski, Lastensuojelun Keskusliitto sanna.tchaplinski@lskl.fi

Kiitos sinulle, että mahdollistat lapsen osallistumisen.

Pesäpuu ry

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

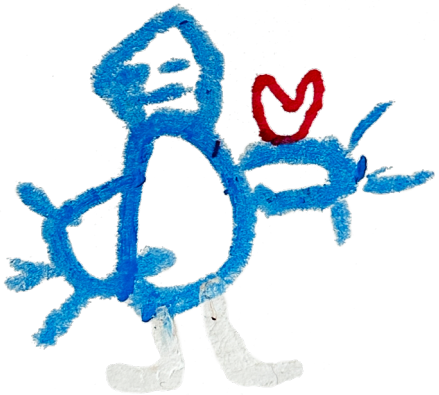

Kirje lapselle

Hei!

Haluaisimme tietää, millaisia ajatuksia lapsilla on lastensuojelusta ja lasten auttamisesta. Voisitko auttaa? Olisi tosi kiva. Toivoisimme, että meille tulisi vastaus vähintään 50 lapselta.

Tämän kirjeen mukana on lähetetty tehtäväpaperi, jota on suunniteltu yhdessä lasten kanssa. Olisimme tosi iloisia, jos kirjoitat tai piirrät vastauksesi tehtäväpaperiin. Myös aikuinen voi kirjoittaa puolestasi. Varmista silloin, että aikuinen kirjoittaa vastauksesi juuri niin kuin sanoit.

Lasten vastauksista tehdään koonti, johon sinunkin vastauksesi kirjataan ylös.

Tiedämme, että lapset ovat tosi viisaita, ja että sinullakin on paljon sanottavaa. Siitä haluamme muistuttaa kaikkia lapsia auttavia lastensuojelun työntekijöitä.

Odotamme postia ja ajatuksiasi kovasti!

Ystävällisin terveisin

Sari-Anne ja Sanna

Pesäpuu ry

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Moi!

Olen pupu. Tykkään leikkimisestä ja tehtävien tekemisestä. Minusta olisi kiva, että auttaisit minua. Minua mietityttää sana lastensuojelu, enkä tiedä mitä se tarkoittaa. Haluaisitko auttaa?

MITÄ SINULLE TULEE MIELEEN SANASTA LASTENSUOJELU?

MINULLE ON TULOSSA LASTENSUOJELUN TYÖNTEKIJÄN TAPAAMINEN. AUTA TYÖNTEKIJÄÄ LÖYTÄMÄÄN REITTI MINUN LUO.

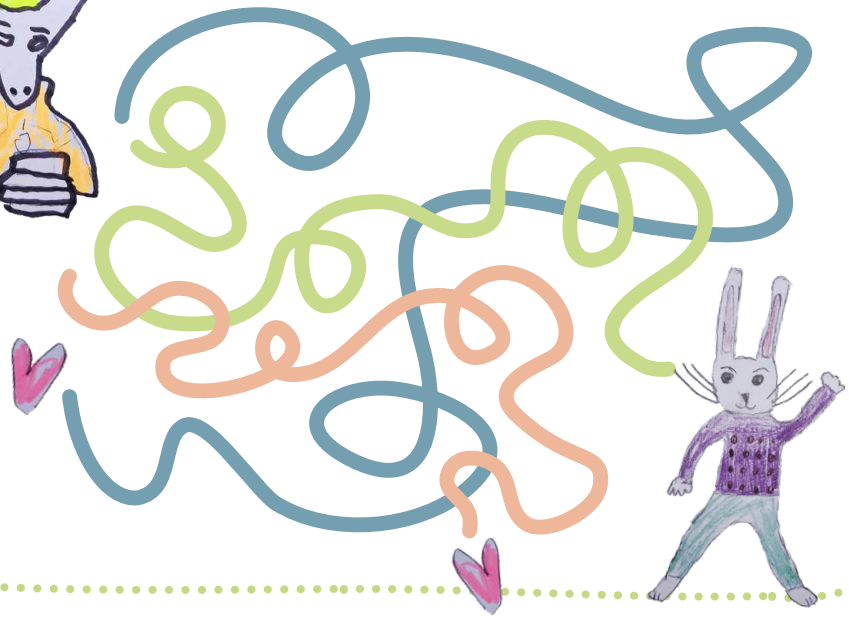

MITEN LASTENSUOJELUN TYÖNTEKIJÖIDEN PITÄISI AUTTAA LAPSIA?

Kirjoita tai piirrä tähän ohjeet työntekijälle

LAPSEN JA TYÖNTEKIJÄN TAPAAMISELLA

valitse yksi tai useampi

- ☐ JUTELLAAN
- ☐ PIIRRETÄÄN
- ☐ LUETAAN KIRJAA
- ☐ TEHDÄÄN TEHTÄVIÄ
- ☐ VALITAAN KUVAKORTTEJA
- ☐ SYÖDÄÄN
- ☐ TEHDÄÄN KUPERKEIKKOJA
- ☐ PELATAAN
- ☐ EN TIEDÄ
- ☐ _____

Pesäpuu ry

Helsinki

PIIRRÄ TÄHÄN AUTTAMISKONE.

MITEN KONE TOIMII? MITEN SE AUTTAA?

KUINKA VANHA OLET?

TEHTÄVÄT OLIVAT

Pesäpuu ry

Helsinki

Tähän julkaisuun on koottu 48 lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa asiakkaana olevien 3–12 -vuotiaiden lasten ajatuksia ja toiveita lasten auttamisesta, lastensuojelusta ja lastensuojelun työntekijän tapaamisista.

Julkaisussa on myös asiantuntijoiden ja lastensuojelun kokemustoimijoiden kirjoituksia lasten vastausten herättämien ajatusten pohjalta.

Tämä julkaisu on suunnattu kaikille lastensuojelussa työskenteleville, lapsia kohtaaville ja lastensuojelusta päättäville ja sitä kehittäville aikuisille.

Lasten toiveita ei tule ohittaa. Jokainen lapsi lastensuojelussa ansaitsee tulla kuulluksi, suojelluksi, autetuksi ja kohdatuksi. Lastensuojelun rakenteiden tulee tukea näitä lasten tärkeitä toiveita.

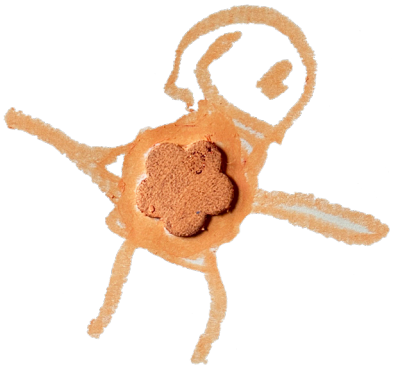

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Pesäpuu ry